

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

"Kaksi päätä on parempi kuin yksi"
Kuulevan ja kuuron tulkin välinen vuorovaikutus ja yhteistyö rele-
tulkkaustilanteissa

Eklund Reetta

Viittomakielentulkin koulutusohjelma (240 op)
04 / 2013

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Viittomakielentulkin koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Reetta Eklund	Sivumäärä 50 ja 4 liitesivua
Työn nimi ”Kaksi päätä on parempi kuin yksi” Kuulevan ja kuuron tulkin välinen vuorovaikutus ja yhteistyö reletulkkaustilanteissa	
Ohjaava(t) opettaja(t) Liisa Halkosaari	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Kuurojen Liitto ry, Virpi Thurén	
Tiivistelmä <p>Kuurot tulkit ja kuulevien ja kuurojen tulkkien välinen tiimityöskentely ovat nousseet viittomakielialalla kansainvälisen huomion kohteeksi. Kuulevien ja kuurojen tulkkien välisestä yhteistyöstä ei ole tehty Suomessa tutkimusta ja maailmallakin aihetta on tutkittu hyvin vähän. Maahanmuuttajakuuroille tulkkauksessa yksi käytetty tulkkausmuoto on reletulkkaus, jossa siis kuuleva suomalaisen viittomakielen tulkki ja kuuro kansainvälisen viittomisen tulkki toimivat tulkiparina. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, millaista yhteistyötä ja vuorovaikutusta tulkkien välillä on tulkkaustilanteessa, jossa asiakkaana on maahanmuuttajakuuro tai ulkomaalainen kuuro. Toisena tavoitteena on selvittää, mitä kuulevan tulkin olisi hyvä huomioida toimiessaan kuuron kansainvälisen viittomisen tulkin kanssa reletulkkaustilanteessa.</p> <p>Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus ja se on toteutettu dokumentoitua havainnointia ja teemahaastattelua hyödyntämällä. Tutkimusta varten on kuvattu kolmea kuulevaa ja kolmea kuuroa tulkkia yhteensä kuudessa tulkkaustilanteessa. Lisäksi havainnoinnin tueksi on haastateltu osaa tulkeista lyhyesti tulkkaustoimeksiantojen yhteydessä.</p> <p>Tutkimus osoittaa, että simultaanissa reletulkkauksessa kuulevat tulkit huomioivat kuuron tulkin lähdetekstiä syöttäessään pitäen katseensa kuurossa tulkissa ja syöttivät uutta tekstiä sitä mukaan, kun kuuro tulkki oli sitä valmis vastaanottamaan. Konsekutiivissa reletulkkauksessa tulkit pitivät katseensa toisissaan heidän välisen tulkkauksensa ajan. Kuulevalle tulkille, jolla oli eniten kokemusta reletulkkauksesta, oli selvästi muodostunut joitakin yhteistyöstrategioita, mikä näkyi muun muassa hänen viittomisensa rytmityksessä. Kuuleva tulkki seurasi tarkasti kuuron tulkin tulkkausta ja huolehti siitä, että kaikki tuli tulkattua, ja nyökkäili myös palautteenomaisesti.</p> <p>Tutkimuksen valossa voisi sanoa, että kuulevan tulkin tulisi pitää katseensa kuurossa tulkissa (ja kuulevassa asiakkaassa) ja huomioida kuuron tulkin tulkkausprosessi lähdetekstiä syöttäessään. Tulkkien olisi hyvä myös keskustella tulkkaustilannetta ennen muun muassa siitä, miten kuuleva tulkki syöttää lähdetekstiä.</p> <p>Opinnäytetyön tilaajana toimi Kuurojen Liitto ry. Työn tavoitteena on tuottaa tilaajalle hyödyllistä tietoa reletulkkauksesta maahanmuuttajakuuroille tulkkauksessa. Työstä voivat hyötyä ja saada työkaluja reletulkkaustilanteissa toimimiseen niin tulkkiopiskelijat kuin ammattitulkitkin.</p>	
Asiasanat Reletulkkaus, kuurot tulkit, vuorovaikutus, tulkkaus, kansainvälinen viittominen, maahanmuuttajat, kuurot	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Reetta Eklund	Number of Pages 50 + 4
Title "Two heads are better than one" The cooperation and interaction between the hearing and Deaf interpreters in relayed interpreting assignments	
Supervisor(s) Liisa Halkosaari	
Subscriber and/or Mentor The Finnish Association of the Deaf, Virpi Thurén	
<p>Abstract</p> <p>In the field of Sign Language Interpreting the Deaf interpreters and the Deaf-hearing interpreting teams have gotten attention internationally. In Finland there hasn't been made any research about the cooperation between the Deaf-hearing interpreting teams and in general there is little information available about the subject. When interpreting for the Deaf immigrants one used form of interpreting is relay-interpreting, which means that the hearing Finnish Sign Language interpreter works in cooperation with the Deaf interpreter. The goal of this study is to investigate, what kind of interaction and cooperation there is between the interpreters when interpreting for a Deaf immigrant or a Deaf foreigner customer. The other aim of the study is to investigate, while working with a Deaf International Sign interpreter, what should the hearing interpreter take into consideration.</p> <p>The study was conducted as a qualitative research and the used research methods were documented observing and theme interviewing. For this thesis work there have been documented six interpreted assignments where there have been working totally three hearing and three Deaf interpreters. Some of the interpreters were also shortly interviewed after the interpreted assignments.</p> <p>In this thesis it was discovered that in simultaneously relayed interpreting assignments the hearing interpreters were observing and watching the Deaf interpreters interpreting process. They gave more feed of the source message when the Deaf interpreter was ready to receive more of it. In consecutive relayed interpreting the interpreters maintained the eye contact while interpreting the source message to each others. The hearing interpreter who had most experience of working with a Deaf International Sign interpreter had clearly adapted some cooperative strategies, which was noted for example from the rhythm of the interpreter's signing. The hearing interpreter was also monitoring the Deaf interpreter's work and was taking care that everything was interpreted and it seemed also that the hearing interpreter was giving feedback by nodding.</p> <p>Regarding the results of the study it could be said that the hearing interpreter should look the Deaf interpreter (and the hearing customer) and observe the Deaf interpreter's interpreting process while giving more feed of the source message. Before the given interpreting assignment the interpreters should at least discuss about how the hearing interpreter should feed the source message.</p> <p>The Finnish Association of the Deaf was the subscriber of this thesis. The aim of this study is to provide the subscriber useful information about relayed interpreting to Deaf immigrants. This thesis will benefit the Sign Language interpreter students as well as the professional Sign Language interpreters and provide them tools when working in relayed interpreting settings.</p>	
Keywords Relay interpreting, Deaf interpreters, interaction, interpreting, International Sign, immigrants, Deaf	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	6
2.1 Aiheen rajaus	7
2.2 Laadullinen tutkimus ja tutkimuskysymykset	7
2.3 Kuurojen Liitto ry	9
3 KUUROT TULKIT	10
3.1 Kuuro tulkki – käytetyistä termeistä	10
3.2 Tulkkausta kahden kielen välillä ja yhden kielen sisällä	11
3.3 Tulkikoulutus	12
3.3.1 Yhdysvalloissa	12
3.3.2 Suomessa	13
3.4 Työkenttä ja asiakasryhmät	14
3.4.1 Maailmalla	15
3.4.2 Suomessa	16
4 RELETULKKAUS	19
4.1 Puhutuissa kielissä	19
4.2 Kuuleva–kuuro -tulkkipari	20
4.3 Vuorovaikutus tulkkaustilanteissa	23
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	25
5.1 Reletulkkaustilanteiden kuvaaminen ja teemahaastattelut	25
5.2 Tutkimusaineiston luokittelu	27
6 TULOKSET	29
6.1 Reletulkkaustilanteet	30
6.2 Haastatteluista esiin nousseita tulkkien ajatuksia	35
7 TULOSTEN ANALYSOINTI JA VASTAUKSET TUTKIMUSKYSYMYKSIIN	37
7.1 Vuorovaikutus ja yhteistyö reletulkkaustilanteissa	37
7.2 Kuulevalle tulkille huomioitavaksi	40
8 POHDINTA	42
8.1 Tutkimuksen onnistuminen ja luotettavuus	42
8.2 Lopuksi	43
LÄHTEET	47
LIITTEET	51

1 JOHDANTO

Olen opintojeni aikana nähnyt muutamissa monikielisissä tapahtumissa reletulkkausta. Tällaisissa tilanteissa on siis kuulevan suomalaisen viittomakielen tulkin lisäksi ollut myös kuuro tulkki ja he ovat toimineet yhteistyössä. Mielestäni tilanteet ovat näyttäneet mielenkiintoisilta ja minua on jäänyt mietityttämään, kuinka reletulkkaus kuulevan ja kuuron tulkin välillä toimii. Koulutusohjelmassamme ei ole perehdytty reletulkkaukseen ja siitä on muutenkin hyvin niukasti tietoa saatavilla viittomakielialalla. Päättinkin opinnäytetyössäni pureutua alalla tutkimattomaan ja kartoittamista kaipaavaan aiheeseen.

Päädyin aiheeseeni oikeastaan maahanmuuttajakuuroille tulkkauksesta tehtyjen tutkimusten kautta. Siprosen (2012) *”Siinä on tulkilla työsarkaa” Viittomakielen tulkkien ja kuurojen maahanmuuttajien ajatuksia tulkkaustilanteista* -opinnäytetyötä varten haastatellut suomalaisen viittomakielen tulkit kokevat maahanmuuttajakuurot haastavana asiakasryhmänä (Sipronen 2012, 27). Olen myös harjoittelujaksoillani keskustellut tulkkien kanssa ja päässyt itsekin kokemaan kyseisen asiakasryhmän haasteellisuuden. Suomalaisen viittomakielen tulkkien koulutusohjelmassa opiskellaan suomea ja suomalaista viittomakieltä. Maahanmuuttajakuurot eivät yleensä osaa suomalaista viittomakieltä saati sitten suomea maahantulon alkuvaiheessa. Tilanteet, joissa suomalaisen viittomakielen tulkilla ja maahanmuuttaja-asiakkaalla ei ole yhteistä kieltä, on mahdollista toteuttaa reletulkkauksena. Tällöin tilanteessa on läsnä myös kuuro kansainvälisen viittomisen tulkki, joka toimii kuulevan suomalaisen viittomakielen tulkin tulkkiparina. (Hannola & Ala-Sippola 2010, 14.)

Opinnäytetyötäni varten pääsin havainnoimaan reletulkkaustilanteita kansainvälisessä tapahtumassa, jossa asiakkaana oli ulkomaalaisia kuuroja sekä toisenlaisessa tilanteessa, jossa asiakkaana oli ryhmä maahanmuuttajakuuroja. Opinnäytetyöni tarkoituksena on tutkia kuulevan ja kuuron tulkin välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta maahanmuuttajakuuroille ja ulkomaalaisille kuuroille tulkkauksessa. Tavoitteena on myös selvittää, mitä kuulevan tulkin olisi hyvä huomioida työskennellessään reletulkkaustilanteessa kuuron kansainvälisen viittomisen tulkin kanssa. Työni tilaajana toimii Kuurojen Liitto ry.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Kuurojen tulkkien osallisuus viittomakielen tulkkauspalveluissa Suomessa on kasvanut viime vuosina maahanmuuttajakuurojen ryhmän kasvaessa (S.Niemelä, henkilökohtainen tiedonanto 22.10.2013). Kuurot tulkit ja kuulevien ja kuurojen tulkkien välinen tiimityöskentely ovat nousseet viime vuosina huomion kohteeksi kansainvälisellä tasolla. European Forum of Sign Language Interpreters (efsli) on julkaisuissaan käsitellyt aihetta ja vuonna 2012 marraskuussa efsli järjesti Lontoossa koulutuksen kuulevien ja kuurojen tulkkien välisestä tiimityöskentelystä (efsli 2013). Kuurojen Liitto ry:n Viittomakielisessä TV:ssä julkaistiin myös haastattelu, jossa kuuro tulkki Pirjo Rehn kertoo kokemuksistaan kuulevan tulkin kanssa työskentelystä. Rehnin mukaan tilanteet sujuvat pääasiallisesti hyvin, mutta hän tuo esille, että kuulevat tulkit eivät aina ole tietoisia siitä, kuinka kuuron tulkin kanssa tulee toimia. (Kuurojen Liitto ry 2012.) Evelina Kuusisen vuonna 2011 valmistuneesta ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyöstä *Viittomakielen asioimistulkkien ammatillinen osaaminen ja viittomakielialan muuttuvat tulkkausvaatimukset Tapaus Tulke Oy:n koulutussuunnitelma* kävi ilmi, että kuudesta tutkimukseen osallistuneesta tulkista kaksi toivoivat lisäkoulutusta kuuron tulkiparin kanssa työskentelystä (Kuusinen 2011, 38).

Keväällä 2013 valmistuu Anni Kokkosen opinnäytetyö *Reletulkkaus maahanmuuttajakuurolle – Viittomakielentulkkien ajatuksia ja kokemuksia reletulkkauksen toimivuudesta maahanmuuttajakuurolle tulkatessa*, jossa on haastateltu tulkkeja reletulkkauksesta maahanmuuttajakuuroille (Kokkonen 2013). Kuulevien ja kuurojen tulkkien yhteistyötä ei ole Suomessa tutkittu laisinkaan ja kansainvälisestikin tutkimusta on tehty minimaalisesti. Pidän aihetta erittäin mielenkiintoisena ja alallemme ajankohtaisesti merkittävänä.

2.1 Aiheen rajaus

Tutkimuksessani tarkastelen kuulevan ja kuuron tulkin välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta asioimistulkkaustilanteissa, joissa asiakkaana on maahanmuuttajakuuro tai ulkomaalainen kuuro. Rädyn (2002) mukaan *ulkomaalainen* on henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen. Ulkomaalaisia ovat esimerkiksi Suomessa tilapäisesti oleskelevat turistit. Rätty toteaa, että *maahanmuuttaja* on vakiintunut käsitteeksi ja sillä tarkoitetaan kaikkia, pysyvästi Suomessa asuvia ulkomaalaisia. Maahanmuuttaja on siis voinut tulla Suomeen esimerkiksi töihin, avioliiton vuoksi, pakolaisena tai paluumuuttajana. (Rätty 2002, 11.) Opinnäytetyössäni en keskity tarkastelemaan maahanmuuttoa syitä. Sipronen (2012) on käsitellyt tarkemmin maahanmuuttoa ja maahanmuuttajien kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan opinnäytetyössään (Sipronen 2012). Opinnäytetyössäni viitataan siis Suomessa asuviin ulkomaalaisiin kuuroihin *maahanmuuttajakuuroina*. Joissakin yhteyksissä maahanmuuttajakuuroista käytetään termiä *kuuro maahanmuuttaja* ja viitatessani kyseisiin teksteihin käytän alkuperäistekstiä kunnioittaen samaa muotoa. Tutkimuksessani osassa kuvatuissa tulkkaustilanteissa on asiakkaina myös ulkomaalaisia Suomessa vierailevia kuuroja ja näin ollen käytän heistä käsitettä *ulkomaalainen kuuro*.

Tulkkaustilanteissa kaikkien osapuolten välillä on vuorovaikutusta, mutta tutkimukseni keskiössä on tulkkien välinen vuorovaikutus. Yhteistyötä tarkastelen itse tulkkaustilanteissa ja parissa tilanteessa myös niiden jälkeen.

2.2 Laadullinen tutkimus ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus. Laadullinen tutkimus tulee kysymykseen muun muassa silloin, kun ihmistä suositetaan tiedon keruun instrumenttina. Tällöin tutkija siis tukeutuu enemmän omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin tutkittavien kanssa kuin erilaisiin mittauksiin saavutettavaan tietoon. Tutkimus toteutetaan joustavasti, eikä tutkija määrää etukäteen tiukasti sitä, mikä on tärkeää. Opinnäytetyössäni en halunnut ohjata tutkimustani liikaa esimerkiksi etsimällä tutkimukseeni osallistuvia tulkkeja tietyillä kriteereillä, sillä ajattelin, että tutkimattomasta aiheesta kaikki uusi tieto on

arvokasta. Tutkimukseni aineiston hankinnassa hyödynsin laadullisia metodeja, joissa myös tutkittavien ajatukset saadaan näkyviin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2003, 155.)

Tutkimustani hyvin palvelevaksi menetelmäksi osoittautui dokumentoitu havainnointi. Olen kuvannut autenttisia tulkkaustilanteita, joissa on sekä kuuleva että kuuro tulkki. Havainnoinnin avulla voidaan saada välitöntä tietoa esimerkiksi jonkun ryhmän tai yksilöiden toiminnasta, ja se mahdollistaa pääsyn luonnollisiin tilanteisiin. Havainnointi sopii tutkimusmenetelmäksi erityisesti, kun tutkimuksen kohteena on vuorovaikutus. (Mt., 202.) Näin ollen havainnointi on erinomainen tutkimusmenetelmä, sillä tutkimukseni tavoitteena on saada tietoa juuri tulkkien välisestä vuorovaikutuksesta ja yhteistyöstä tulkkaustilanteessa. Lisäksi tulkkaustilanteiden jälkeen haastattelin osaa tulkeista lyhyesti tilanteissa ilmenneisiin asioihin liittyen ja reletulkkauksesta yleisesti. Sain tukea havainnoilleni ja keskusteluissa ilmeni myös asioita, jotka eivät ole tulleet kuvatuissa tilanteissa esille. Lisäksi haastattelin kuuroa tulkkia, Markus Aroa asiantuntijana.

Tutkimustani varten kuvasin kuusi reletulkkaustilannetta. Tutkimustani voidaan luonnehtia tapaustutkimukseksi, sillä Laineen ym. (2007) mukaan tapaustutkimuksessa tarkastellaan pientä joukkoa tapauksia, usein vain yhtä tiettyä tapausta (Laine, Bamberg & Jokinen 2007, 9). Tapaustutkimuksessa pyritään selvittämään jotakin, mikä ei entuudestaan ole tiedossa mutta joka tarvitsee lisävalaisua (mt.,10). Tapaustutkimuksessa monenlaisia menetelmiä käyttämällä pyritään saamaan monipuolinen ja kokonaisvaltainen kuva tutkittavasta kohteesta. On myös tyypillistä, että erilaisia haastatteluja käytetään tiedonkeruumenetelmänä. Tapaustutkimus liittyy usein ihmisen toiminnan tutkimiseen eri tilanteissa, jolloin haastattelun kautta itse toimijat eli kehitettävän ilmiön asiantuntijat voivat tuoda tietämyksensä esiin. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 55.) Tutkimuksessani olen siis hyödyntänyt sekä tutkittavien ajatuksia että havainnoimalla saatua välitöntä tietoa tilanteista ja niiden pohjalta olen analysoinut tutkimuskysymyksiä Luvussa 7.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ovat seuraavanlaiset:

Tutkimuskysymys 1:

- Millaista vuorovaikutusta ja yhteistyötä kuulevan ja kuuron kansainvälisen viittomisen tulkin välillä ilmenee reletulkkaustilanteessa, jossa asiakkaana on maahanmuuttajakuuro tai ulkomaalainen kuuro?

Tutkimuskysymys 2:

- Mitä kuulevan tulkin olisi hyvä huomioida reletulkkaustilanteessa kuuron kansainvälisen viittomisen tulkin kanssa toimiessaan?

2.3 Kuurojen Liitto ry

Työni tilaajana toimii Kuurojen Liitto ry. Kuurojen Liitto on 43 jäsenyhdistyksen keskusliitto, joka huolehtii kuurojen ihmisoikeuksien ja tasa-arvoisten mahdollisuuksien toteutumisesta. Kuurojen Liiton tavoitteena on viittomakielen vahva asema yhteiskunnassa ja liitto on alansa johtava etu- ja palvelujärjestö sekä kansallisesti että kansainvälisesti (Kuurojen Liitto ry 2013.) Liitto on kannanotoissaan ajanut myös maahanmuuttajakuurojen asiaa ja ottanut muun muassa kantaa maahanmuuttajakuuroille järjestettävään tulkkauspalveluun. Liiton mukaan suomalaista viittomakieltä taitamattomat kuurot maahanmuuttajat tulisi saattaa kuulevien maahanmuuttajien kanssa tasa-arvoiseen asemaan tarjoamalla heille maksutonta tulkkauspalvelua erillisjärjestelyjen turvin myös muilla viittomakielillä (Jokinen 2010). Opinnäytetyöni tavoitteena on tuottaa tilaajalle hyödyllistä tietoa reletulkkauksesta maahanmuuttajakuuroille kuulevan ja kuuron tulkin yhteistyönä. Tähän mennessä kuulevien ja kuurojen tulkkien tiimityöskentelyä ei ole tutkittu Suomessa. Opinnäytetyöni tavoitteena on siis tuoda tilaajalle tietoa, jonka kautta tulkkauspalvelua on mahdollistaa kehittää.

3 KUUROT TULKIT

Kuurot ovat aikojen saatossa toimineet apuna toisilleen kääntäen ja tulkaten erilaisissa tilanteissa yhteisön muille jäsenille (Morgan & Adam 2012, 191). Bienvenun (1991) mukaan kuurot ovat siitä lähtien kun he ovat käyneet koulua, selittäneet ja selventäneet joko suullisesti tai viittoen esimerkiksi opettajan puhetta toisilleen (Forestal 2005, 235–236). Kuurojen opetuksessa on ollut hyvin yleistä, että kuulevalla opettajalla on ollut alkeelliset viittomakielen taidot, mikä on hankaloittanut kommunikaatiota kuurojen oppilaiden kanssa. Luokassa on usein ollut ainakin yksi kuuro, joka on ollut kielellisesti lahjakas sekä viittotussa että puhutussa kielessä ja näin ollen mahdollistanut kuulevan opettajan viestin välittymisen kuuroille luokkatovereilleen. (Boudreault 2005, 324–325.) Myös kuurojen yhdistyksillä on hyödynnetty jäsenten kielitaitoa muun muassa tärkeiden papereiden ja asiakirjojen kääntämisessä viittomakielelle (Forestal 2005, 236).

Kuurot tulkit ovat aluksi toimineet tulkkeina epävirallisesti erilaisissa yhteyksissä. Vähitellen kuuroille tulkeille on alettu tarjota mahdollisuutta kouluttautua ja saada pätevyys tulkkina toimimiseen. Tässä luvussa keskityn kuurojen tulkkien koulutuksen ja työnkuvan tarkasteluun. Seuraavassa alaluvussa kartoitan hieman kuuroista tulkeista käytettyjä termejä ja määrittelen opinnäytetyöni keskeiset käsitteet.

3.1 Kuuro tulkki – käytetyistä termeistä

Kuurojen tulkkien roolin määrittäminen ei ole ollut täysin yksiselitteistä. Kanadassa kuuroista tulkeista on käytetty eri nimikkeitä ja yleisesti ottaen kuuroja tulkkeja pidetään ”kommunikaation helpottajina” (language facilitator) tai ”peilitulkkeina” (mirroring interpreter). Nimitykset juontavat juurensa tilanteista, joissa kuuroja tulkkeja on tarvittu. Kuuroja tulkkeja on alun perin pyydetty helpottamaan tilanteita, joissa kuulevalle tulkille on ollut erityisen vaikeaa ymmärtää kuuron asiakkaan viittomista. Termi *peilitulkki* tulee tilanteesta, jossa kuuro tulkki viittoon alkuperäisen viestin, kopioiden sen joko kuulevalta tai mahdollisesti myös kuuroilta tulkilta ja välittää sen eteenpäin suu-

remmalle yleisölle. (Boudreault 2005, 327, 331-333.) Forestal (2005) tuo esiin ajan, jolloin kuuroja tulkkeja pidettiin ”välitulkkeina” (intermediary interpreter) helpottamassa kuulevan tulkin ja kuuron asiakkaan molemminpuolista ymmärrystä, kuulevan tulkin ollessa kuitenkin pääasiallisesti vastuussa tilanteen hallinnasta (Forestal 2005, 236). Kuuroja tulkkeja käsittelevässä kirjallisuudessa käytetään usein termiä *reletulkki*. Boudreaultin mukaan eri termit viittaavat kuitenkin samaan tehtävään (Boudreault 2005, 331).

Collins ja Walker (2005) ovat halunneet korjata ja laajentaa näkökulmaa yleisesti käytetystä termistä *kuuro reletulkki*. Termiä *rele* on harhaanjohtavasti ajateltu vain yhtenä roolina tilanteessa, vaikka se on oikeastaan yksi tulkkausmuoto. Tilanteessa, jossa on sekä kuuleva että kuuro tulkki, kuuleva tulkki tulkkaa viestin puhutusta lähdekielestä kuurolle tulkille, joka taas tulkkaa sen asiakkaan kohdekielelle. Tällaisessa tilanteessa kuuleva tulkki onkin reletulkki, sillä hän on viestin ensimmäinen vastaanottaja ja hänen kauttaan viesti kulkee tulkille, joka tulkkaa sen kohdekielelle. Viestintätilanteet ovat useimmiten kahdensuuntaisia ja näin ollen sekä kuuleva että kuuro tulkki toimivat releinä toisilleen. (Walker 2009, 58.) Tutkimuksessani käytän termiä *kuuleva tulkki*, jolla tarkoitan kuulevaa suomalaisen viittomakielen tulkkia ja *kuuro tulkki*, jolla tarkoitan kuuroa kansainvälisen viittomisen tulkkia.

3.2 Tulkkausta kahden kielen välillä ja yhden kielen sisällä

Kuurot tulkit työskentelevät joko kahden kielen välillä tai yhden kielen sisällä. Esimerkiksi Kanadassa ja monissa muissa kaksikielisissä maissa on puhuttujen kielten lisäksi myös kaksi viittomakielistä yhteisöä. Tällaisissa maissa kuurot tulkit voivat mahdollisesti toimia tulkkina kahden eri viittomakielen välillä. Tilanteita, joissa kuuro tulkki tulkkaa vain yhden kielen sisällä, on lukuisia. Tällaisissa tilanteissa kuuro tulkki kuitenkin muotoilee viestin uudelleen käyttäen vain jotain muuta kommunikaatiomuotoa kuten esimerkiksi elekieltä, asiakkaalle mukautettuja viittomia tai kansainvälistä viittomista, joista mikään ei ole varsinainen luonnollinen kieli. (Boudreault 2005, 329.) *Kansainvälistä viittomista* käytetään enimmäkseen kansainvälisissä tapaamisissa ja tilaisuuksissa, joissa eri maista tulevat kuurot tarvitsevat yhtenäisen tavan kommuni-

koida keskenään (Supalla & Webb 1995, 334). Kansainvälinen viittominen ei ole tarpeeksi kehittynyt ollakseen oikea kieli. Sen sijaan se on eräänlainen improvisoitu *kontaktikieli*, jossa käytetään kaikille viittomakielille yhteneviä kieliopillisia piirteitä ja niukkaa sanastoa. (Napier ym. 2006, 156.)

3.3 Tulkkikoulutus

Kahdessa seuraavassa alaluvussa tarkastelen kuurojen tulkkien koulutushistoriaa. Ensiksi tuon esille, millaista koulutusta kuuroilla tulkeilla on ollut mahdollista saada Yhdysvalloissa. Sen jälkeen teen katsauksen tulkkikoulutukseen Suomessa kuurojen tulkkien näkökulmasta.

3.3.1 Yhdysvalloissa

Vuonna 1972 the Registry for the Interpreters of the Deaf (RID) tunnusti virallisesti kuurot tulkit tarjoten heille mahdollisuuden hankkia pätevyys tulkkina toimimiseen. Tutkinto oli nimeltään ”Reverse Skills Certificate” (RSC), jonka suorittaneet kuurot olivat valtuutettuja toimimaan ”rinnakkaistulkkina” (reverse interpreter). Käytännössä koulutukseen sisältyi vain muutamia yhteistunteja kuulevien kanssa, joista kuuroille tulkeille oli hyötyä, mutta muuten koulutus oli suunniteltu kuuleville opiskelijoille. Koulutuksen tarkoituksena oli ensisijaisesti antaa kuuroille pätevyys arvioida kuulevia tulkkeja tulkkikoulutuksessa. (Bienvenu & Colonomos 1992, 69.) 1980-luvulla Yhdysvaltojen lainsäädäntö alkoi korostaa saavutettavuutta oikeuden ja terveydenhuollon palveluissa. Tämä lisäsi kuurojen tulkkien tarvetta kuulevan tulkin lisäksi esimerkiksi asiakkaiden kanssa, joilla oli kielellisiä erityistarpeita tai jotka olivat puolikielisiä. Kuitenkin vasta vuodesta 1998 lähtien RID on tarjonnut kuuroille täyttä Certificate Deaf Interpreter CDI -tutkintoa. (Boudreault 2005, 326.) CDI-sertifikaatin suorittaneet ovat kuuroja tai huonokuuloisia, jotka ovat suorittaneet vähintään kahdeksantunnin mittaisen koulutuksen kuuron tai huonokuuloisen tulkin tehtävistä ja rooleista sekä läpäisseet kirjallisen ja toiminnallisen osion (RID 2013).

3.3.2 Suomessa

Ennen kuin viittomakielen tulkeista muodostui varsinainen ammattikunta, kuurot olivat olleet lähinnä kuulevien omaistensa ja erinäisten seurakunnan työntekijöiden tulkkauksen varassa asioidessaan yhteiskunnan palvelujen piirissä. Kuurojen Liitto alkoi aktiivisesti ajaa tulkkien kouluttamista 1960-luvulla ja ensimmäinen viikonlopun mittainen tulkkipkurssi järjestettiin vuonna 1962. (Salmi & Laakso 2005, 275–276.) Suomessa viittomakielen tulkkipkoulutus onkin historiansa alkuvaiheen viikonlopun mittaisista kursseista muuttunut vähitellen ja pidentynyt nelivuotiseksi ammattikorkeakoulututkinnoksi (mt., 280–284).

Nelivuotista, 240 opintopisteen laajuista viittomakielentulkin koulutusta tarjotaan Suomessa kahdessa ammattikorkeakoulussa: Humanistisessa ammattikorkeakoulussa (Humak) Helsingissä ja Kuopiossa sekä Diakonia-ammattikorkeakoulussa (Diak) Turussa (Suomen viittomakielen tulkit ry 2013). Koulutusohjelmissa keskitytään erityisesti suomalaisen viittomakielen sekä toisen työkielen eli suomen kielen osaamiseen sekä tulkkausprosessiin liittyvien taitojen harjaannuttamiseen (Salmi & Martikainen 2011, 5).

H. Putkonen-Kankaanpään (henkilökohtainen tiedonanto 9.1.2013) mukaan vuonna 2001 perustetun Humakin Helsingin kampuksen ensimmäisen vuosikurssin kuulevien opiskelijoiden kanssa aloitti opinnot myös viisi kuuroa opiskelijaa. Oli alusta asti selvää, että koulutus on avoin myös kuuroille. Koulutuksen alkutaipaleella oli kuitenkin epäselvyyksiä siitä, miten koulutus tulisi järjestää kuurojen opiskelijoiden kannalta. Opetussuunnitelma oli laadittu kuulevia opiskelijoita ajatellen ja opettajien tulikin järjestää oppituntinsa niin, että kuulevat ja kuurot opiskelijat hyötyisivät niistä tasavertaisesti. (H. Putkonen-Kankaanpää 9.1.2013.)

Silloin lehtorina toimineen M. Eskelin (henkilökohtainen tiedonanto 14.1.2013) mukaan kuulevien ja kuurojen yhteisopetuksessa sai käyttää luovuutta. Kuulevien ja kuurojen opetus järjestettiin pääasiallisesti samalla lailla, mutta tulkkauksen tunneilla keskityttiin viittomakielisten kuurojen osalta erityisesti heille toisen kielen eli suomen kielen vahvistamiseen kun taas kuulevat opiskelijat tarvitsivat syvempää viittomakie-

leen perehtymistä. Eskelin mukaan opetuksessa tuli huomioida opiskelijoiden tasa-arvoisuus ja tunneilla tehtävien harjoitusten oli siis määrä tukea ja hyödyttää yhtäläillä sekä kuulevien että kuurojen opiskelijoiden tulkkaustaitojen edistämistä. Silloin ei tosin ollut ihan selvillä, millaisissa työtehtävissä kuurot tulkit tulisivat työskentelemään ja näin ollen ei tiedetty tarkalleen, mihin opetuksessa tulisi keskittyä. Eskel sanoi itse korostaneensa kansainvälisen viittomisen harjaannuttamista. (M. Eskel, henkilökohtainen tiedonanto 14.1.2013.) Putkonen-Kankaanpää mainitsee (henkilökohtainen tiedonanto 9.1.2013), että vuonna 2012 keväällä järjestettiin tapaaminen vuonna 2001 opiskelut aloittaneiden kuurojen kanssa. Heiltä tiedusteltiin, olivatko he tyytyväisiä koulutukseensa, ja palvelevatko koulutuksen tarjoamat tiedot ja taidot heitä työelämän vaatimuksissa. Yleisesti ottaen kuurot olivat tyytyväisiä saamiinsa valmiuksiin, mutta he olisivat kaivanneet enemmän opetusta kuurosokeille tulkkauksesta ja kansainvälisestä viittomisesta, sillä heidän suurimpien asiakasryhmiensä kuurosokeiden ja maahanmuuttajakuurojen kanssa työskennellessä tarvitaan kyseisiä taitoja. (H. Putkonen-Kankaanpää, henkilökohtainen tiedonanto 9.1.2013.)

Kuuroja on myös kouluttautunut 1990-luvulla ennen ammattikorkeakoulu-tutkintoa kuurosokeiden vapaa-ajantulkeiksi. Kuurot kuurosokeiden vapaa-ajantulkit ovat tulkikirekisterissä ja Kansaneläkelaitos (Kela) hyväksyy heidät tulkkipalvelun tuottajiksi. (Halkosaari 2013, 10.)

3.4 Työkenttä ja asiakasryhmät

Kuurojen tulkkien työnkuva on hieman erilainen Suomessa kuin joissakin suuremmissa maissa. Kerron siis ensin kuurojen tulkkien työkentästä ja asiakasryhmistä maailmalla eli lähinnä Yhdysvalloissa, Englannissa ja Kanadassa. Tämän jälkeen tarkastelen kuurojen tulkkien työtilannetta Suomessa.

3.4.1 Maailmalla

Kuurot tulkit työskentelevät useimmiten kuulevan tulkkiparin kanssa tilanteissa, joissa kuulevalla tulkilla on erityisiä haasteita kuuron asiakkaan kanssa kommunikoinnissa (Napier ym. 2006, 144). Useimmat kuulevat tulkit ovat kasvaneet valtakielen ja -kulttuurin parissa ja opiskelleet viittomakieltä ja kuurojen kulttuuria vasta aikuisena tulkkikoulutuksessa. Sen sijaan kuurot tulkit jakavat kuurojen asiakkaiden kanssa kokemuksen kuurona elämisestä ja pystyvät hyödyntämään sisäistä kulttuuri- ja kieli-tietouttaan ja näin ollen kulloisenkin asiakkaan tarpeet huomioiden, pystyvät mukaut-tamaan viittomistaan visuaalisesti hyvin monipuolisesti (mt., 144). Kuurot tulkit työskentelevät muun muassa tilanteissa, joissa asiakas käyttää jonkun muun maan viit-tomakieltä, asiakkaalla on minimaalinen tai rajoittunut kielitaito, asiakkaalla on hyvin omalaatuinen tapa viittoa, asiakas on kuurosokea tai asiakas on henkisesti sellaises-sa tilassa, mikä tekee tulkkauksen haasteelliseksi (mt., 144).

Forestal (2005) tuo esiin kuurojen tulkkien moninaisen työkentän ja mainitsee, että kuurot tulkit voivat toimia tulkkina muun muassa oikeudenkäynnissä, terveydenhuol-lon palveluissa, koulutuspuolella ja työelämässä sekä kansainvälisissä konferens-seissa (Forestal 2005, 235). Clark ja Marx (2010) ovat laatineet yhteistyössä Kalifor-nian oikeustulkkiensa kanssa suositukset siitä, kuinka kuuroa tulkkia tulisi käyttää kuu-levan tulkin parina oikeudenistunnoissa. Suosituksissa korostetaan, että kuuroille henkilölle, jolla on psyykkisiä kehityshäiriöitä tai rajoittuneet kielelliset taidot amerik-kalaisessa viittomakielessä tai on mahdollisesti täysin kielelön, on taattava kuulevan tulkin lisäksi ”välillinen”(intermediary) tulkki, joka ymmärtää häntä. (Judicial Council of California 2010.)

Yhdysvalloissa, Englannissa ja Kanadassa kuurojen tulkkien hyödyntäminen kuule-van tulkin lisäksi on huomioitu melko hyvin terveydenhuollon piirissä ja mielenterve-yspuolella (Morgan & Adam 2012, 195). Viittomakielen tulkkiensa maailmanliiton, the World Association of Sign Language Interpreters (WASLI), presidentin Liz Scott Gib-sonin mukaan kuuro tulkki olisi lähes poikkeuksetta tilattava tilanteisiin, jossa asiak-kaana on mielenterveysongelmainen ja silloin, kun on kyse lastensuojeluun liittyvästä tapauksesta. Kantaansa Scott Gibson perustelee sillä, että viittomakielinen kuuro

tulkki voi helpommin havaita ja ymmärtää tietyt mielenterveysongelmista johtuvat kielelliset erikoisuudet, kun taas kuulevalta tulkilta ne voivat jäädä huomaamatta. Kuulevat tulkit ovat useimmiten oppineet viittomakielen aikuisiällä ja kommunikoineet enemmän aikuisten kuurojen kanssa, eivätkä mahdollisesti ole tottuneet kuurojen lasten kielenkäyttö- ja kommunikaatiotapoihin, kun taas kuurolla tulkilla on yhteisön jäsenenä laajempi tietämys ja perspektiivi. (Morgan & Adam 2012, 197.)

3.4.2 Suomessa

Vuonna 2006 perustetussa viittomakielisiä tulkkauspalveluja tuottavassa Viittomakieliset Palvelut Arossa (VIPARO) työskentelee myös kuuroja tulkkeja tulkkaus- ja käännöstoissa (Aro 2006, 17). M. Aron (henkilökohtainen tiedonanto 24.1.2013) mukaan kuurojen tulkkien astuessa työkentälle mukaan, kuuroille tulkeille tuli hyvin niukasti tilauksia. Aro sanoo kannustaneensa kuuroja tilaamaan kuuron tulkin esimerkiksi tilanteisiin, joissa kuurojen ulkomaalaiset ystävät tulivat Suomeen vierailulle ja tarvittiin amerikkalaisen viittomakielen tai kansainvälisen viittomisen taitoista tulkkia. Kuurot suhtautuivat aluksi hieman varauksella yhteisön sisältä tuleviin kuuroihin tulkkeihin, mutta nykyään kuurot tulkit ovat asettuneet osaksi tulkkauskenttää ja heitä tilataan erinäisiin tilanteisiin enenevissä määrin. (M. Aro, henkilökohtainen tiedonanto 24.1.2013.)

Aron mukaan kuurot tulkit tekevät tulkkauksia kokouksissa ja seminaareissa ja muissa tilanteissa, joissa tarvitaan peilitulkkausta tai kansainvälisen viittomisen tulkkausta. Kuurojen tulkkien asiakkaita voivat olla suomalaiset kuurot, kuurosokeat, ulkomaalaiset kuurot tai Suomessa asuvat kuurot maahanmuuttajat. Aron mukaan kuurojen tulkkien työnkuva on Suomessa erilainen verrattuna esimerkiksi Yhdysvaltoihin tai Englantiin, jossa kuurot tulkit tekevät paljon tulkkauksia esimerkiksi mielenterveyspuolella. Aro muistelee olleensa uransa aikana vain kerran tulkkina asiakkaalle terapiassa. Aro epäilee, että yhtenä syynä saattaa olla se, että Suomessa kuurojen yhteisö on niin pieni ja intiimi. Kuurot eivät välttämättä halua arkaluontoiseen tilanteeseen toista kuuroa, jonka he todennäköisesti tuntevat (M. Aro, henkilökohtainen tiedonanto 24.1.2013.)

Kuurot tulkit voivat toimia kuurosokealle asiakkaalle tulkkeina tilanteissa, joissa on yleistulkkaus viittomakielelle tai kuuro tulkki voi katsoa suoraan jonkun henkilön viittomista ja välittää viittomakielisen viestin taktiilla viittomakieltä vastaanottavalle kuurosokealle kädestä käteen viittoen eli taktiilisti (Suomen Kuurosokeat ry 2013). Opinnäytetyössäni keskityn tarkastelemaan maahanmuuttajakuuroja kuurojen tulkkien asiakasryhmänä. Seuraavissa kappaleissa kartoitan maahanmuuttajakuuroille tulkkausta yleisesti ottaen.

Vuonna 2008 Kuurojen Liitto ry:n kuntoutussihteerin asiakasrekisterissä kuuroja maahanmuuttajia oli noin 120, lähes 20 eri maasta. Osa maahanmuuttajista on asunut Suomessa jo noin 20 vuotta, eivätkä he ehkä enää miellä itseään maahanmuuttajiksi. (Jokinen 2008.) Koiviston mukaan tulkkauspäätöksen saamiseksi riittää, että Suomessa asuvalla kuurolla maahanmuuttajalla on kuuroudestaan lääkärin todistus (Sipronen 2012, 15). Suomessa viittomakielen tulkkauspalvelua on mahdollista saada suomalaisella ja suomenruotsalaisella viittomakielellä (Jokinen 2010).

Suomeen muuttaneilla kuuroilla on erilaisia taustoja. Jotkut ovat koulutettuja ja kielitaitoisia ja omaksuvat suomalaisen yhteiskunnan toimintatapoja ja suomalaista viittomakieltä helpommin, mikä sujuvoittaa tulkkaustilanteita. On myös kuuroja maahanmuuttaja-asiakkaita, jotka ovat lähestulkoon kielettömiä, sillä eivät ole saaneet kotimaassaan käydä minkäänlaista koulua. Kielellisen pohjan puuttuessa myös suomalaisen viittomakielen omaksuminen on vaikeampaa ja kognitiivisessa kehityksessä voi ilmetä aukkoja, mikä luo tulkkaukselle haasteita. (Hannola & Ala-Sippola 2010, 12.)

Maahanmuuttajakuuroille tulkkauksesta tehdyistä tutkimuksista ilmenee, että maahanmuuttajakuurot ovat haastava asiakasryhmä suomalaisen viittomakielen tulkeille. Kuusisen ylemmän ammattikorkeakoulututkimnon opinnäytetyöstä käy ilmi, että tutkimukseen osallistuneet tulkit toivovat lisäkoulutusta kuuroille maahanmuuttajille tulkkauksesta (Kuusinen 2011, 44). Sipronen (2012) opinnäytetyötä varten haastatellut tulkit toteavat, että suomalaista viittomakieltä taitamattoman kuuron asiakkaan kanssa kansainvälisen viittomisen taidosta olisi hyötyä. Tutkimusta varten haastatellut maahanmuuttajakuurot tuovat esille, että toivoisivat kuulevilta tulkeilta taitoa irtautua

suomen kielestä ja käyttää kuvailevaa viittomista kiinteiden viittomien sijaan. (Sipronen 2012; 27, 31.)

Maahanmuuttajakuuroille tulkkaukseen voidaan myös toteuttaa reletulkkauksena, jolloin siis kuulevan suomalaisen viittomakielen tulkki toimii yhteistyössä kuuron kansainvälisen viittomisen tulkin kanssa. Tällöin kuuleva tulkki saa tulkata työkielillään, ja kuuro asiaan perehtynyt hoitaa tulkkauksen kuulevan tulkin ja maahanmuuttajakuuron välillä. (Hannola & Ala-Sippola 2010, 14.) Kuuro tulkki Tarja Sandholm tuo esiin, että kun on moninainen kielitaito ja osaa useita viitottuja kieliä, pystyy viittomistaan myös muokkaamaan monipuolisesti tarpeen mukaan (Halkosaari 2013, 10). Aro tuo esiin, että maahanmuuttajakuuroille tulkkauksessa pitää toisinaan mennä visuaalisuudessa ihan ääripäähän ja käyttää pantomiimia joidenkin maahanmuuttajakuurolle tuntemattomien käsitteiden selittämisessä (M.Aro, henkilökohtainen tiedonanto 24.1.2013).

4 RELETULKKAUS

Tulkkaus on viestin välittämistä kahden kielen ja kulttuurin välillä (Sirpa Laurén 2006, 199). Tulkkauksessa on aina lähdekielinen ja kulttuurinen viesti, joka tulkataan kohdekielisesti ja -kulttuurisesti sopivaan muotoon (Napier 2002, 5). Tulkkaus voidaan toteuttaa konsekutiivi- tai simultaanitulkkauksena. Konsekutiivitulkkauksessa tulkki tuottaa puhujan jälkeen hänen puhejaksonsa sisällön toisella kielellä. Simultaanitulkkauksessa kuulijat voivat saada viestin samanaikaisesti tulkattuna puhujan puhessa esimerkiksi audiolaitteiston avulla. Puhuttujen kielten välisessä tulkkauksessa tulkkaus on enimmäkseen konsekutiivista, kun taas puhutun kielen ja viittomakielen välillä simultaanista. (Tommola 2006, 128.) Tilanteissa, joissa yksi tulkki ei hallitse kaikkia tilanteessa käytettyjä kieliä, tarvitaan kaksi tai mahdollisesti useampia tulkkeja välittämään viestiä puhujan ja kohdeyleisön välillä (Napier ym. 2006, 143). Reletulkkauksessa yhden tulkin kohdekieli toimii siis toisen tulkin lähdekielenä (Cerne 2004, 26). Englannin kielellä verbi *to relay*, tarkoittaa *kertoa eteenpäin, välittää* (Kielikone 2013). Suomenkielisessä kirjallisuudessa käytetään sekä termiä relay-tulkkaus että reletulkkaus. Tutkimuksessani käytän termiä *reletulkkaus*. Tässä luvussa tarkastelen reletulkausta ensin puhutuissa kielissä ja sitten viitotuissa kielisissä kuulevan ja kuuron tulkin yhteistyön osalta. Lopuksi käsittelen tulkkausta vuorovaikutuksen näkökulmasta.

4.1 Puhutuissa kielissä

Kansainvälisissä konferensseissa ja tilanteissa, joissa on usean eri kieli- ja kulttuuri-ryhmän edustajia, tarvitaan luonnollisesti myös useampia tulkkeja välittämään viestejä kieleltä toiselle (Harmer, 74). Puhuttujen kielten konferenssitulkit tulkkaavat useimmiten passiivikielestä aktiivikieleensä, joka on heidän äidinkieliensä tai muu lähes äidinkielen tasoa vastaava kieli. Passiivikieli on kieli, jota tulkki ymmärtää ja pystyy tuottamaan jonkin verran, mutta ei riittävästi tulkataksaan kyseiseen kieleen. (Euroopan komissio 2013.) Esimerkiksi Euroopan parlamentissa, jossa on käytössä parhaimmillaan 23 eri kieltä, taitavimmatkaan tulkit eivät pysty hallitsemaan kaikkia

mahdollisia kieliyhdistelmiä tulkataksaan kaikkien kielten välillä (Harmer, 74). Kun osanottaja puhuu kieltä, joka ei kuulu tietyn tulkkikopin kielivalikoimaan, tämä koppi voi kuunnella toista, kyseisestä kielestä tulkkaavaa koppia ja tehdä tämän pohjalta oman tulkkauksensa (Euroopan komissio 2013). Konferensseissa puheenvuorot ovat tyypillisesti luentomaisia eikä vuoropuhelua yleisön kanssa juuri ole ja näin ollen reletulkkaustakin tapahtuu vain yhteen suuntaan (Cerney 2004, 9).

4.2 Kuuleva–kuuro -tulkkipari

Viitottujen kielten konferensseissa ja tapahtumissa käytetään myös reletulkkausta. Kuulevat ja kuurot tulkit voivat tehdä tiimityöskentelyä niin, että kuuleva tulkki tulkkaa puhutusta lähdetekstistä viestin kuurolle tulkille, joka välittää sen eteenpäin viittomakieliselle kohdeyleisölle (Boudreault 2005, 331). Opinnäytetyössäni tutkin tulkkien välistä vuorovaikutusta asioimistulkkaustilanteissa. Asioimistulkkauksen keskiössä on aina jonkinlainen dialogi, jolle on tiettyjen kielellisten piirteiden lisäksi ominaista lähettäjän ja vastaanottajan vuorovaikutussuhde ja -tilanne (Saresvuo & Ojanen 1988, 35). Oletettavasti tulkkien välillä on siis enemmän vuorovaikutusta asioimistulkkauksessa kuin yksisuuntaisen monologin tulkkauksessa, tai ainakin vuorovaikutus on todennäköisesti erilaista.

Bienvenu & Colonomos (1992) esittävät, että reletulkkaustilanteissa on läsnä vähintään neljä henkilöä: kuuleva ja kuuro tulkki sekä asiakkaina kuuleva ja kuuro osapuoli. Tilanteessa kuuleva tulkki välittää siis viestiä kuulevan asiakkaan ja kuuron tulkin välillä kun taas kuuro tulkki huolehtii viestin välittämisestä kuulevalta tulkilta kuurolle asiakkaalle ja päinvastoin. (Bienvenu & Colonomos 1992, 70.) Kuuro tulkki välittää viestiä kuurolle asiakkaalle asiakkaan tarpeiden mukaan joko jollain kielen sisäisellä tavalla esimerkiksi muuttaen viittomistaan asiakkaalle sopivaksi tai mahdollisesti jollain toisella viittomakielellä (Cerney 2004, 28). Cerneyn (2004) mukaan reletulkkaus viitotun ja puhutun kielen välillä eroaa puhuttujen kielten välisestä tulkkauksesta siinä, että puhutuissa kielissä reletulkkaus tapahtuu yleensä ikään kuin ketjuna, jossa on useita puhuttuja kieliä ja tulkkeja. Yksi tulkki voi toimia lähteenä monille muille tulkeille, eikä tulkkien välillä ole aina suoraa kontaktia. Sen sijaan viittomakielisessä

kontekstissa käytettyjä kieliä on yleensä vain kaksi: puhuttu ja viitottu. Kun tulkkejakin on vain kaksi, lähdetä syöttävä tulkki voi, tai ainakin hänellä on mahdollisuus, seurata toisen tulkin viestin välittämistä kohdekieliseen muotoon. Näin ollen tulkit voivat siis olla vuorovaikutuksessa ja antaa toisilleen palautetta tilanteessa. (Cerney 2004, 27.) Toki viitottujen kielten osaltakin on monikielisiä tapahtumia, joissa on parhaimmillaan usean eri viittomakielen ja puhutun kielen edustajia, mutta tutkimuksessani tilanne on aiemmin esitetyn kaltainen.

Reletulkkauksesta viitotun ja puhutun kielen välillä on tehty vain muutamia tutkimuksia. Cerney (2004) on tutkinut julkaisemattomassa tutkimuksessaan *Relayed Interpretation from English to American Sign Language via a hearing and a deaf interpreter* eroavaisuuksia kuulevan ja kuuron tulkin tulkkauksen tuotoksessa ja hän on myös analysoinut tulkkien keskinäistä kommunikaatiota ja yhteistyötä tulkkaustilanteessa (Cerney 2004). Ressler (1999) on tutkimuksessaan *A comparative analysis of a direct interpretation and an intermediary interpretation in American Sign Language* vertaillut kuulevan tulkin työskentelyä suorassa tulkkaustilanteessa, jossa kuuleva tulkki on välittänyt nauhalta tulleen luennon suoraan asiakkaalle (tässä tapauksessa videokameralle) ja tilanteessa, jossa sama viesti on kulkenut kuulevalta tulkilta kuuron tulkin kautta ”kohdeyleisölle”(videokameralle) (Ressler 1999).

Resslerin (1999) tutkimuksen tulosten perusteella on havaittavissa, että esimerkiksi kuulevan tulkin katseen käytössä ja viittomisen rytmityksessä oli merkittäviä eroja suoran tulkkauksen ja reletulkkauksen välillä. Suorassa tulkkauksessa kuulevan tulkin katse oli suurimman osan ajasta kohdistunut alaviistoon viittomatilaan, kun taas reletulkkauksessa kuuleva tulkki piti katseensa enimmäkseen kuurossa tulkissa seuraten samalla hänen tuotostaan. Rytmityksen osalta reletulkkauksessa kuuleva tulkki piti enemmän taukoja ja pysäytti viittomisensa useammin ja syötti uutta informaatiota sitä mukaan, kun kuuro tulkki sai edellisen asian tulkattua. (Ressler 1999, 90.)

Cerney (2004) kiinnitti tutkimuksessaan myös huomiota katseenkäyttöön ja pään nyökytyksiin tulkkien välillä. Cerneyn tutkimuksesta kävi ilmi, että 10 minuutin pituisesta kuvatusa tulkkauspätkästä molemmat tulkit pitivät yli 50 prosenttia ajasta katseensa toisessa tulkissa. Sen sijaan tulkit katsoivat toisiaan samanaikaisesti vain alle

25 prosenttia ajasta. Cerneyn mukaan kuuleva tulkki antoi usein kuurolle tulkille palautetta nyökkäämällä, viestittäen näin, että kuuro tulkki oli tulkannut viestin eteenpäin niin kuin puhuja oli sen tarkoittanut. Kuuro tulkki sen sijaan nyökkäili aina saadessaan uutta ”syötettä” merkiksi siitä, että hän ymmärsi viestin ja oli valmis ottamaan vastaan lisää lähdetekstiä. Sen sijaan varsinaista kielellistä kommunikaatiota eli tilannetta, jossa tulkit olisivat viittoneet keskenään jotain tulkkaukseen liittyvää, ei tapahtunut kuin kerran. Silloin kuuleva tulkki kallistui hieman eteenpäin ja viittoi kädet alempana ja käyttäen pienempää tilaa kuin tulkatessaan, viestittäen tällä tavoin, että kyseessä oli tulkkien välinen kommunikaatio. Cerneyn (2004) mukaan tulkkien välinen kielellinen kommunikaatio voi häiritä tulkkaustilannetta, sillä voi olla, että kuuro tulkki ei erota, milloin kuulevan tulkin puolelta on kyse tulkkien väliseen työskentelyyn liittyvästä huomautuksesta ja milloin tulkkauksesta. Saattaa myös olla, että kuuro asiakas ei erota tulkkien välistä kommunikointia itse tulkkauksesta. (Cerneyn 2004, 85–86.)

Ressler (1999) toteaa, että tulkilla on paljon vastuuta suorassa tulkkaustilanteessa viestin prosessoimisen ja välittämisen lisäksi. Tulkin tulee muun muassa jatkuvasti seurata kohdeyleisön reaktioita ja tulkkauksensa ymmärrettävyyttä. Tulkin tulee pitää tulkkausviiveensä sellaisena, että hän odottaa saaneensa riittävästi lähdetekstiä, jotta hän voi saavuttaa vastaavuuden kohdekielisessä tuotoksessa. (Ressler 1999, 74.) Aikaa lähdetekstin vastaanottamisen ja kohdekielisen tulkinnoksen tuottamisen välillä kutsutaan tulkkauksen viiveeksi (Cokely 1992, 63). Tulkki on myös velvollinen huolehtimaan työolosuhteisiinsa liittyvistä seikoista ja varmistamaan esimerkiksi, että valaistus on sopiva ja hän on sijoittunut tilassa niin, että hänellä on suora näköyhteys kuuroon asiakkaaseen. Lisähaasteensa suoraan tulkkaukseen verrattuna tuo rele-tulkkaustilanteessa kuulevan ja kuuron tulkin välinen tiimityöskentely. Tulkkien pitää sopia keskenään muun muassa siitä, miten he antavat toisilleen lähdetekstiä. (Ressler 1999, 74.) Kuulevan ja kuuron tulkin tulee sopia, tulkkaako kuuleva tulkki kaiken kuulemansa sanasta sanaan jättäen näin ollen kuurolle tulkille suurimman osan käännöstyöstä vai tekeekö kuuleva tulkki vapaan tulkinnoksen kuulemastaan. Tähän vaikuttaa usein se, millaiset taidot kuurolla tulkilla on puhutussa kielessä. (Napier ym. 2006, 145.) Kuuleva tulkki saattaa myös joutua mukauttamaan viittomisen rytmitystään niin, että molemmat tulkit ehtivät prosessoida viestin. Kuulevan tulkin tulee myös

seurata kuuron tulkin tuotosta ja huolehtia, että kuuro tulkki tulkitsee oikein hänen kohdekielisen tuotoksensa. Resslerin mukaan tilanteessa voidaan joutua tekemään selvennyksiä eri osapuolten välillä. (Ressler 1991, 74.)

4.3 Vuorovaikutus tulkkaustilanteissa

Kommunikoidessaan keskenään ihmiset usein välittävät ja vastaanottavat viestejä samanaikaisesti. Vuorovaikutustilanteissa kaikki osallistujat tuovat tilanteeseen oman fyysisen olemuksensa lisäksi henkilö historiansa, joista muodostuu tilanteen kontekstuaalinen ympäristö. (Humphrey & Alacorn 2007, 1.) Tulkit ovat myös osallisena kulloisessakin vuorovaikutustilanteessa, vaikka he toimivatkin niin sanotusti neutraaleina viestin välittäjinä.

Viittomakielen tulkkauksen tutkimuksessa ollaan käyty läpi monia vaiheita tulkin roolia ja erilaisista tulkkauksen malleista. ”Auttaja-mallissa” (helper-model) tulkin tehtäviin kuului paljon muutakin kuin vain tulkkaaminen, kun taas ”kone-mallissa” tulkin katsotaan olevan ”näkymätön” viestinvälittäjä, joka ei läsnäolollaan millään tavalla vaikuta tilanteen kulkuun. Nykyään tulkkauksen tutkimuksessa on alettu korostaa tulkkauksen interaktiivista mallia, jossa tuodaan ilmi, että tulkki on omalla toiminnallaan osallisena tilanteessa. Tulkki on tilanteessa ainoa, joka tuntee sekä kuulevien että kuurojen keskustelukulttuurin ja kielen ja voi näin ollen jakaa puheenvuoroja osallistujien välillä, pyytää tarkennusta, välittää kulttuurillisia seikkoja ja tuoda esiin, jos joku osapuoli ei ymmärrä toista. (Roy 2000, 6.)

Tulkkaus on yhteistyötä asiakkaiden ja tulkin välillä ja jokaisen osapuolen tulisi puuttua tilanteeseen silloin, kun tuntuu, että jokin tilanteessa ei toimi (Hytönen & Rissanen 2006, 178). Napierin (2007) tapaustutkimuksessa selvitettiin, millaista tulkkausta edesauttavaa yhteistyötä kuuron luennoitsijan ja kahden viittomakielen tulkin välillä ilmeni yksisuuntaisessa luentotulkkauksessa. Tutkimuksessa havaittiin erilaisia yhteistyöstrategioita kuuron luennoitsijan ja kuulevien tulkkien välillä kuten katseenkäyttö, tauotukset ja nyökkäily. Edellä mainitut yhteistyöstrategiat toimivat paranlingvistisi-

sinä vihjeinä merkitsemään ymmärrystä osapuolten välillä, erottamaan asiakokonaisuuksia ja kontrolloimaan esityksen rytmitystä. (Napier 2007, 427.)

Paritulkkauksessa tulkipari työskentelee luonnollisesti yhteistyössä saavuttaakseen parhaan mahdollisen lopputuloksen. Cleaverin mukaan paritulkkauksessa tulkkausvuorossa olevan tulkin parina oleva kollega tukee parinsa tulkkausprosessia. Vaikka toinen tulkeista onkin vuorollaan tukitulkkina, niin hän on kuitenkin koko ajan tilanteessa aktiivisesti mukana. Paritulkkauksessa on tärkeää, että tulkit keskustelevat etukäteen heikkouksistaan ja vahvuuksistaan ja muun muassa siitä, miten he haluavat vastaanottaa tukea tulkaustilanteessa. (Hytönen & Rissanen 2006, 161.) Rele-tulkkaus kuulevan ja kuuron tulkin välillä eroaa kahden kuulevan tulkin välisestä parityöskentelystä siinä, että tulkit työskentelevät molemmat omilla työkielillään ja ovat koko ajan aktiivisesti tulkkausvuorossa.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus ja aineistonkeruumenetelminä käytin dokumentoitua havainnointia ja teemahaastattelua. Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää, millaista vuorovaikutusta ja yhteistyötä kuulevan ja kuuron tulkin välillä on reletulkaustilanteessa, jossa asiakkaana on maahanmuuttajakuuro tai ulkomaalainen kuuro. Vuorovaikutuksella ja yhteistyöllä tarkoitan tässä työssä sitä, miten tulkit huomioivat toisensa ja millaisia mahdollisia yhteistyöstrategioita heillä on käytössään. Tutkimukseni toisena tavoitteena on selvittää, mitä kuulevan tulkin olisi hyvä huomioida työskennellessään kuuron kansainvälisen viittomisen tulkin kanssa reletulkaustilanteessa. Tässä luvussa käyn ensin läpi tutkimuksen kulkua ja lopuksi tuon ilmi, millä tavalla olen päätenyt luokittelemaan ja esittelemään tutkimustuloksia.

5.1 Reletulkaustilanteiden kuvaaminen ja teemahaastattelut

Reletulkaustilanteiden kuvaamista suunnitellessani, minun tuli ensin selvittää, onko tilanteisiin pääseminen ja niiden taltioiminen videokameralla ylipäättään mahdollista. Suomessa kuuroja tulkkeja työskentelee vain yhdessä viittomakielen tulkkauspalvelu- ja tuottavassa yrityksessä, VIPAROssa. Tutkimustani varten pyysin luvan yrityksen toimitusjohtajalta Markus Arolta hyödyntää yrityksessä työskenteleviä tulkkeja. Sain myös yhteyden yrityksen sisäiseen tulkkivälittäjään, joka välitti minulle tiedon tulevista reletulkaustilanteista.

Tutkimustani varten pääsin kuvaamaan syksyllä 2012 reletulkausta kahteen erilliseen tilanteeseen. Toinen oli kuurojen kansainvälinen tapahtuma, johon oli tilattu sekä kuulevia että kuuroja tulkkeja, sillä tapahtumaan osallistui kuuroja eri maista. Vaikka tutkimukseni alkuperäisenä tavoitteena oli päästä havainnoimaan tilanteita, joissa asiakkaana olisi maahanmuuttajakuuro ja kansainvälisen tapahtuman asiakkaat olisivat varmasti ulkomaalaisia kuuroja, tutkimukseni kannalta oli mahdollista saada hyödyllistä tietoa eri tulkkiparien työskentelytavoista reletulkaustilanteissa. Kansainvälisessä tapahtumassa kuvasin 5 reletulkaustilannetta. Lisäksi pääsin ku-

vaamaan reletulkkaukseen, jossa asiakkaina oli ryhmä maahanmuuttajakuuroja.

Tutkimustani varten olen siis kuvannut yhteensä kuusi reletulkkauksilannetta. Selvitin etukäteen tulkkien suostumusta osallistua tutkimukseeni lähettämällä sähköpostiviestin, jossa kerroin tutkimuksestani. VIPAROn sisäinen tulkkivälittäjä välitti viestini eteenpäin tulkeille ja sain häneltä tiedon tulkkien vastauksista. Pyysin tulkeilta vielä kirjallisen luvan ennen tulkkauksilanteita tapahtumapaikalla kansainvälisessä tapautumassa (Liite 1) sekä tilanteessa (Liite 2), jossa asiakkaina oli ryhmä maahanmuuttajakuuroja. Tulkkauksilanteet tapahtuivat julkisella paikalla. Selvitin tilanteissa myös kuuroilta luvan kuvaamiselle. Yhdessä tilanteessa tosin ehdin tarkastaa kuuroilta asian tarkemmin vasta jälkikäteen.

Tulkkauksilanteiden kuvaamista ja analysointia tukemaan halusin selvittää hieman tutkittavien eli tulkkien taustoja ja ajatuksia reletulkkauksilanteista haastattelemalla heitä. Laadullisessa tutkimuksessa korostuu usein sosiaalisen todellisuuden sisäisen näkemyksen esille tuominen, jolloin tutkija on siis kiinnostunut siitä, miten tutkittavat henkilöt kyseisen ilmiön tai asian kokevat (Kiviniemi 2010, 76). Haastattelun avulla vähän tutkitusta aiheesta voi aueta uusia näkökulmia. Tutkimusta voidaan myös selvittää ja syventää haastattelua hyödyntämällä (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 95.)

Tässä tapauksessa oli tutkimuksen kannalta olennaista selvittää, oliko kuulevilla tulkeilla aikaisempaa kokemusta reletulkkauksesta kuuron kansainvälisen viittomisen tulkin kanssa. Tulkkauksilanteiden jälkeen haastattelin osaa tulkkipareista tapahtumapaikalla joihinkin tilanteista nousseisiin ajatuksiini liittyen ja hieman myös reletulkkauksesta yleisesti ottaen. Yhdellä kuulevalla tulkillä oli melko paljon kokemusta kuuron kansainvälisen tulkin kanssa toimimisesta, yksi kuuleva tulkki oli toiminut reletulkkauksilanteessa kuuron kansainvälisen tulkin kanssa kerran aiemmin ja yhdellä kuulevalla tulkillä ei ollut aiempaa kokemusta kuuron kansainvälisen viittomisen tulkin kanssa työskentelystä. Huomasin jälkeinpäin keskittyneeni haastattelemaan kokenutta kuulevaa tulkkia ja toista hänen parinaan toiminutta kuuroa tulkkia. Kokeneelta kuulevalta tulkillä kysyin, että miten hän huomioi kuuron tulkkiparin tulkkauksilantees-

sa. Kysyin myös katseenkäytöstä tulkkaustilanteissa. Haastattelin katseenkäytöstä myös toista kuulevaa tulkkia, joka oli toiminut kerran aiemmin kuuron kansainvälisen tulkin kanssa.

Haastattelin Markus Aroa asiantuntijana, sillä kuuroista tulkeista ja heidän työnkuvaan ei ole juuri tehty julkaisuja Suomessa. Alkuperäinen tarkoitus oli käyttää haastattelusta kerättyä materiaalia vain lähdekirjallisuuden tukena tietoperustassa. Haastattelutilanteessa esitin kuitenkin Arolle myös kysymyksiä reletulkkauksesta ja hänen näkemyksistään yhteistyöstä kuulevan tulkin kanssa.

Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset on laadittu ennakoon, mutta haastattelija voi vaihdella niiden järjestystä tilanteen mukaan ja kysymysten tarkat sanamuodot voivat vaihdella. Haastattelija voi myös kysyä tilanteessa mieleen tulevia kysymyksiä. Avoimessa haastattelussa haastattelija ja haastateltava keskustelevat yleisesti haastatteluaiheesta. Keskustelu on avointa ja molemmat osapuolet osallistuvat siihen aktiivisesti. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 97.) Käyttämäni haastattelutekniikkaa voisi luonnehtia kahden edellä mainitun välimuodoksi.

Osan haastattelukysymyksistä olin suunnitellut etukäteen ja haastattelun teemat olivat selvillä. Haastattelutilanteessa esitin kuitenkin myös tilanteen pohjalta uusia kysymyksiä. Haastattelukysymykset olen hahmotellut jälkeinpäin ja ne on esitetty liitteessä 3. Osallistuin myös itse haastattelijana keskusteluun tuoden esiin tutkimuksen myötä havaitsemiani asioita aiheesta. Jälkeinpäin ilmeni, että haastattelussa oli noussut mielenkiintoisia ja merkittäviä seikkoja esiin tutkimuksen tulosten kannalta. Näin ollen Arolta oli pyydetty lupa (Liite 4) haastattelun käyttämiseen tutkimusaineistona.

5.2 Tutkimusaineiston luokittelu

Laadullisessa tutkimuksessa havainnointi kohdistetaan tiettyihin ennalta valittuihin toimintoihin tutkimuskohteessa. Ensin tutkimusaineisto ryhmitellään ja sen jälkeen pelkistetään eli yhdistellään havaintoja. Havaintojen pelkistämisen voi toteuttaa joko

teorialähtöisesti tai aineistolähtöisesti. Tutkimusaineiston keräämisen jälkeen aineistolähtöisessä analyysissä keskitytään koko tutkimusaineistoa kuvaavan punaisen langan etsimiseen. Teorialähtöisessä analyysissä pelkistämistä ohjaa auktoriteetin teoria, malli tai ajattelu. (Vilkkä 2006, 81–82.) Opinnäytetyöni havainnoinnin kohteena on tulkkien välinen vuorovaikutus ja yhteistyö tulkkauksilanteessa. Resslerin (1999) ja Cerneyn (2004) tutkimuksissa käsitellään myös tulkkien välistä vuorovaikutusta. Heidän tutkimusten tuloksista olen saanut työkaluja havainnointiin, ja olen hyödyntänyt niitä tutkimusaineiston analysoinnissa (Ressler 1999, Cerney 2004).

Cerneyn (2004) tutkimuksessa yksi tutkimuksen kohteista on kuulevan ja kuuron tulkin välinen vuorovaikutus ja kommunikointi tulkkauksilanteessa ja hän luokittelee tutkimustulokset jakaen ne kahden otsikon alle: katseenkäyttö ja ”muu” kommunikaatio (Cerney 2004, 78–79). Resslerin (1999) tutkimuksessa suoran- ja reletulkkauksilanteen eroja arvioidessa tutkimustulosten luokittelussa käytetään myös katseenkäyttöä yhtenä luokituksena ja muita luokituksia ovat muun muassa rytmitys, nyökkäily ja osapuolten väliset selvennykset (Ressler 1999, 83–89). Olen ryhmitellyt tutkimustulokset tulkkauksilannekohtaisesti eli käyn jokaisen tulkkauksilanteen läpi tulkkien vuorovaikutuksen ja yhteistyön näkökulmasta. Sen jälkeen esitän haastatteluissa esiin tulleita tulkkien ajatuksia. Lopuksi tulkiten ja analysoin tutkimustuloksia ja vastaan tutkimuskysymyksiini luvussa 7.

6 TULOKSET

Tässä luvussa tarkastelen kuvaamiani reletulkkaustilanteita. Ensin selvitän taustatietoja tilanteista, kuten tulkkaustilanteissa paikalla olevat henkilöt ja tulkkaustilanteiden kestot. Kuvia olen käyttänyt havainnollistamaan tulkkien sijoittumista tilanteessa asiakkaisiin ja toisiinsa nähden. Kuvien avulla tarkoitukseni on myös havainnollistaa tulkkien ja kuurojen asiakkaiden katseenkäyttöä. Lopuksi tuon tulkkien haastatteluisa ilmenneet asiat esiin.

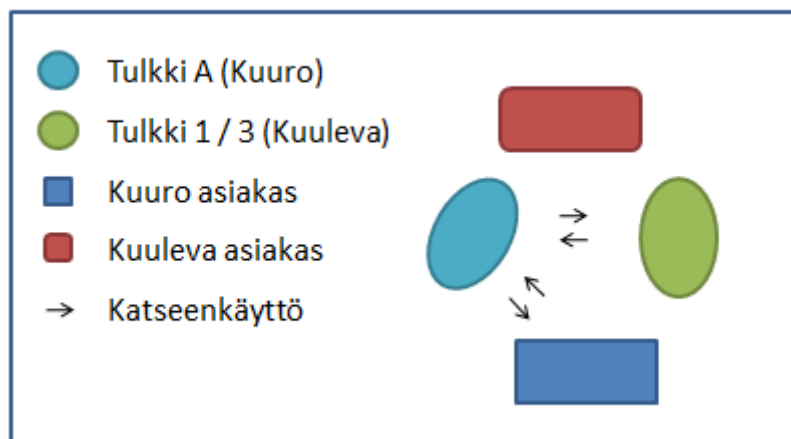
Tutkimusta varten kuvasin kuusi reletulkkaustilannetta. Tulkkaustilanteista viisi kuvasin kansainvälisessä tapahtumassa kolmen päivän aikana syksyllä 2012. Kansainvälisessä tapahtumassa neljässä tilanteessa asiakkaana oli sama ulkomaalainen kuuro ja yhdessä tilanteessa asiakkaana oli toinen ulkomaalainen kuuro. Kuvatuista tulkkaustilanteista neljä tapahtui tapahtuman vastaanottotiskillä, jossa oli kaikissa tilanteissa tilanteen kuulevana asiakkaana sama henkilö. Yksi tulkkaustilanne tapahtui vastaanottotiskin läheisyydessä tapahtumapaikan aulassa. Kansainvälisen tapahtuman lisäksi kuvasin tulkkaustilanteen, jossa asiakkaana oli ryhmä maahanmuuttajakuuroja, heidän kanssaan oleva suomalainen kuuro henkilö sekä kuuleva luennoitsija. Kuvatuissa tulkkaustilanteissa oli paikalla aina tulkkiparina kuuleva ja kuuro tulkki. Tutkimusta varten kuvasin yhteensä kolmea kuulevaa tulkkia ja kolmea kuuroa tulkkia. Tulkit olen nimennyt seuraavanlaisesti:

- Kuuro Tulkki A (kokenut)
- Kuuro Tulkki B (kokenut)
- Kuuro Tulkki C (kokenut)
- Kuuleva Tulkki 1 (kokenut)
- Kuuleva Tulkki 2 (aikaisempi kokemus 1 kerta)
- Kuuleva Tulkki 3 (kokematon)

Ulkomaalaiset kuurot asiakkaat olen nimennyt Asiakas 1 ja Asiakas 2. Tulkkaustilanteessa, jossa asiakkaana oli ryhmä maahanmuuttajakuuroja, käytän heistä nimitystä maahanmuuttajakuurot. Kuulevista asiakkaista käytän nimitystä kuuleva asiakas.

Kansainvälisessä tapahtumassa tulkkaustilanteiden kestot vaihtelivat kolmesta minuutista 16 minuuttiin. Yhteensä kuvattua materiaalia on noin 40 minuuttia. Maahanmuuttajakuuroille tulkkaustilanteesta kuvattua materiaalia on yhteensä noin 45 minuuttia. Tilanteessa luento-osuus kesti 25 minuuttia, mikä on kuvattu keskeytyksettä. Tämän jälkeen tilassa liikuttiin ja katkaisin kuvaamisen aina välissä. Luentotulkkauksen lisäksi kuvasin neljä noin viiden minuutin mittaista pätkää tulkkaustilanteissa.

6.1 Reletulkkaustilanteet

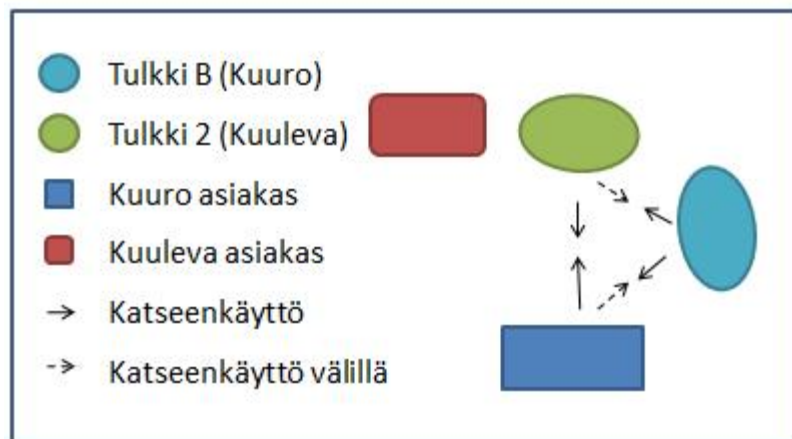

Kuva 1. Tulkkaustilanne 1, 2 ja 5 vastaanotossa, Tulkki A ja Tulkki 1 / Tulkki 3.

Tulkkaustilanteissa 1 ja 2 (Kuva 1) Kuuro Tulkki A ja Kuuleva Tulkki 1 toimivat molemmissa tilanteissa samalla tavalla. Kuuleva Tulkki 1 pitää katseensa Kuurossa Tulkissa A tulkatessaan suomen kielestä suomalaiselle viittomakielelle. Kuuro Tulkki A tulkaa simultaanisti suomalaisesta viittomakielestä kansainväliselle viittomiselle ja pitää katsekontaktin Kuulevassa Tulkissa 1 niin kauan, kunnes saa riittävästi lähdetekstiä ja siirtää katseensa tulkkauksen aikana Kuuroon asiakkaaseen 1. Kuuleva

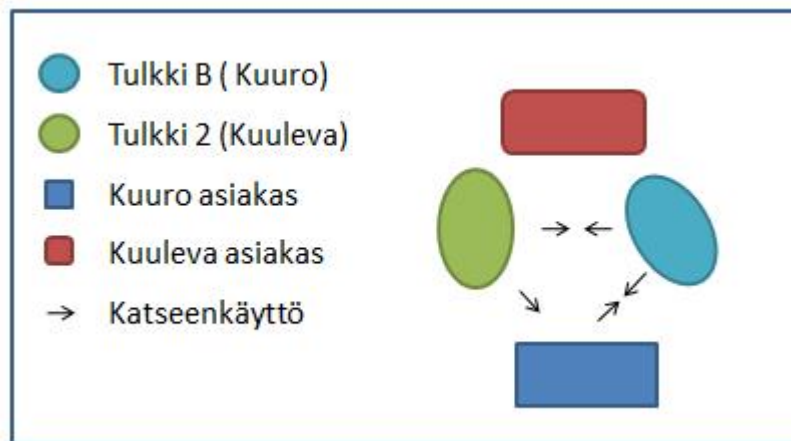
Tulkki 1 seuraa katseellaan Kuuron Tulkin A tulkkausta ja syöttää lähdetekstiä sitä mukaan, kun Kuuro Tulkki A siirtää katseensa häneen ja on valmis ottamaan uutta lähdetekstiä vastaan. Kuuleva Tulkki 1 jättää paikoitellen kätensä ilmaan aina jonkun viittoman loppukäsimuotoon, siksi aikaa, että Kuuro Tulkki A ottaa häneen katsekontaktin ja hän voi jatkaa lähdetekstin syöttämistä. Kerran tilanteen 1 aikana tapahtuu niin, että Kuuro Tulkki A tulkkaa vielä edellistä asiaa Kuurolle asiakkaalle 1, kun lähdekielellä tulee jo uutta asiaa edelliseen tiiviisti liittyen. Kun Kuuro Tulkki A ei ota vielä katsekontaktia Kuulevaan Tulkkiin 1, Kuuleva Tulkki 1 käyttää ”huomionkiinnittämisiittomaa” ja viitto ”hei”, jolloin Kuuro Tulkki A siirtää katseensa häneen. Kuuleva Tulkki 1 ei katso tilanteiden aikana Kuuroa asiakasta 1, vaan pitää katseensa Kuurossa Tulkissa A ja silmäilee muutaman kerran kuulevaa osapuolta. Kuuro asiakas 1 pitää katseensa lähes koko ajan tulkkauksen aikana Kuurossa Tulkissa A. Kerran tilanteen 2 aikana Kuuro asiakas 1 alkaa katsoa Kuulevaa Tulkkia 1 hänen tulkatesaan suomalaiselle viittomakielelle. Kuuleva Tulkki 1 pitää katsekontaktin visusti Kuurossa Tulkissa A ja Kuuro asiakas 1 siirtyy pian katsomaan Kuuron Tulkin A tulkkausta.

Tulkkauksitilanteessa 5 (Kuva 1) Kuuleva Tulkki 3 toimii Kuuron Tulkin A tulkiparina. Kuuleva Tulkki 3 katsoo tulkkauksen aikana enimmäkseen Kuuroa Tulkkia A. Kerran Kuuleva Tulkki 3 alkaa epähuomiossaan tulkata suoraan Kuurolle asiakkaalle 2, mutta siirtää katseensa nopeasti Kuuroon Tulkkiin A. Tilanteeseen tulee myös toinen kuuleva henkilö käymään ja hän asettuu Kuulevan Tulkin 3 oikealle puolelle. Tulkit seisovat edelleen tilanteessa vastakkain. Tilanne on hyvin rauhallinen ja silloin, kun kuuleva osapuoli selvittää asioita tietokoneelta, eikä tulkkausta tarvita, molemmat tulkit pitävät katseensa kuulevassa osapuolella. Kaikissa muissakin tulkkauksitilanteissa tulkit katsovat kuulevaa asiakasta silloin, kun tulee pitempiä hiljaisia hetkiä.

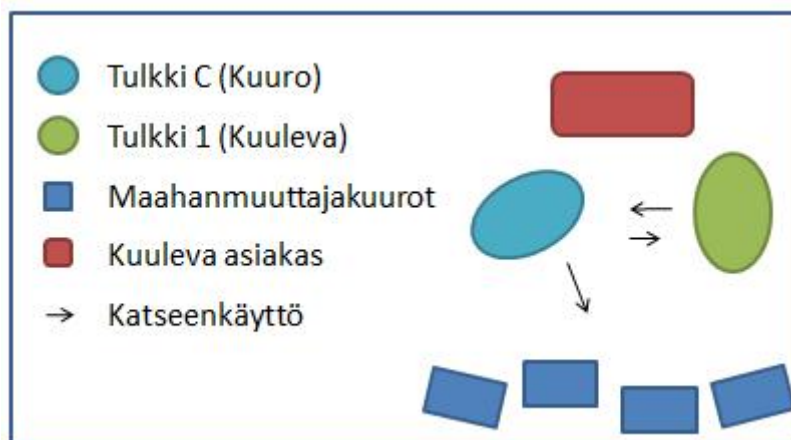
Kuva 2. Tulkkaustilanne 3. Tulkki B ja Tulkki 2.

Tulkkaustilanteessa 3 (Kuva 2) Kuuleva Tulkki 2 on entuudestaan tuttu Kuuron asiakkaan 1 kanssa, sillä he ovat tavanneet Kuulevan Tulkin 2 mukaan useita kertoja kansainvälisissä tapahtumissa ja Kuuleva Tulkki 2 on toiminut Kuurolle asiakkaalle 1 tulkkina. Kuuro asiakas 1 haluaa tilanteessa, että Kuuleva Tulkki 2 tulkkaa suomen kielestä suoraan hänelle kansainväliselle viittomiselle, sillä hän tietää, että Kuuleva Tulkki 2 osaa kansainvälistä viittomista. Aluksi tilanteessa Kuuleva Tulkki 2 tulkkaa suoraan Kuurolle asiakkaalle 1. Noin puolen minuutin jälkeen Kuuleva Tulkki 2 kehottaa Kuuroa Tulkkia B, joka on lopettanut tulkkaamisen, huomauttaessaan, että viesti kulkee suoraan Kuulevan Tulkin 2 ja Kuuron asiakkaan 1 välillä, tulkkamaan. Tämän jälkeen Kuuleva Tulkki 2 katsoo tulkatessaan välillä Kuuroa Tulkkia B ja välillä Kuuleva Tulkki 2 tulkkaa suoraan kansainväliselle viittomiselle. Kuuleva Tulkki 2 tulkkaa välillä myös suoraan kansainvälisestä viittomisesta suomen kielelle. Näin ollen viesti kulkee siis vain ajoittain myös Kuuron Tulkin B kautta.

Kuva 3. Tulkkaustilanne 4. Tulkki B ja Tulkki 2.

Tulkkaustilanteessa 4 (Kuva 3) Kuuro Tulkki B tulkkaa asiakokonaisuudet konsekutiivisti. Kuuro Tulkki B siis katsoo ensin Kuuron asiakkaan 1 viittoman lähdekielisen viestin kokonaan, jonka jälkeen hän tulkkaa sen suomalaiselle viittomakielelle katsoen Kuulevaa Tulkkia 2. Kuuleva Tulkki 2 katsoo Kuuron Tulkin B kanssa Kuuron asiakkaan 1 viittoman viestin, mutta tulkkaa sen vasta Kuuron Tulkin B tulkkeesta suomen kielelle. Kuuro Tulkki B tulkkaa myös Kuulevan Tulkin 2 tulkkeesta konsekutiivisti kansainväliselle viittomiselle, katsoen siis ensin Kuulevan Tulkin 2 tulkkeen kokonaan ja välittää sen vasta sen jälkeen Kuurolle asiakkaalle 1. Näin ollen tulkkien katsekontakti säilyy heidän välisen tulkkauksensa aikana.

Kuva 4. Tulkkaustilanne 6. Tulkki C ja Tulkki 1.

Tulkkaustilanne 6 (Kuva 4) on hyvin luentomainen, sillä kuuleva osapuoli on aluksi pitkään äänessä yksin. Tulkkaussuuntana on siis pitkään suomen kieli > suomalainen viittomakieli > kansainvälinen viittominen. Kuuleva Tulkki 1 pitää tulkatessaan suomen kielestä suomalaiselle viittomakielelle intensiivisesti katseen Kuurossa Tulkissa C, joka tulkkaa simultaanisti suomalaisesta viittomakielestä kansainväliselle viittomakielelle. Kuten tilanteissa 1 ja 2 Kuuleva Tulkki 1 jättää paikoitellen kätensä ilmaan aina jonkin viittoman loppukäsimuotoon ja odottaa, että Kuuro Tulkki C ottaa häneen katsekontaktin ja on valmis ottamaan lisää ”syötettä” vastaan. Silloin, kun Kuuleva Tulkki 1 pitää käsiään ”valmiusasennossa” odottaakseen Kuuron Tulkin C katsekontaktia, Kuuleva Tulkki 1 nyökyttelee päätään katsoessaan Kuuron Tulkin C tulkkausta. Kuuleva Tulkki 1 nyökyttelee myös paikoitellen silloin, kun Kuuro Tulkki C saa jonkun asiakokonaisuuden valmiiksi. Silloin, kun puhuja pitää taukoja, Kuuleva Tulkki 1 laskee kätensä alas. Kerran tilanteen aikana Kuuleva Tulkki 1 ei heti ymmärrä Kuuron Tulkin C viittomaa lausetta ja Kuuleva Tulkki 1 kurtistaa kulmakarvojaan ja ojentuu aavistuksen verran eteenpäin ja viittooo ”mitä”, jolloin Kuuro Tulkki C viittooo saman lauseen uudestaan käyttäen selkeää huuliota.

Tulkkaustilanteessa 6 tapahtuu hieman liikehdintää luento-osuuden jälkeen. Sen jälkeen maahanmuuttajakuuroja-asiakkaita on kerrallaan yksi tai muutama. Tulkit liikkuvat tilanteessa mukana niin, että Kuuro Tulkki C sijoittuu tilanteessa aina ensin niin, että hänellä on suora näköyhteys maahanmuuttajakuuroon. Kuuleva Tulkki 1 sijoittuu tilanteessa Kuuroa Tulkkia C vastapäätä niin, että hänellä on suoranäköyhteys Kuuroon Tulkkiin C ja hän on lähellä kuulevaa osapuolta aivan kuten kuvassa 1. Tilanteessa, jossa yksi maahanmuuttajakuuro keskustelee kuulevan osapuolen kanssa, Kuuleva Tulkki 1 huomaa, että Kuuroilta Tulkilta C on jäänyt lukumäärä tulkkaamatta, jolloin Kuuleva Tulkki 1 viittooo sen uudestaan odottaen, että saa katsekontaktin Kuuroon Tulkkiin C. Kuuron Tulkin C tulkkauksen viive kasvaa, kun kuuleva osapuoli aloittaa uuden lauseen. Kuuleva Tulkki 1 aloittaa uuden lauseen tulkkaamisen muutamana kerran uudestaan odottaen Kuuron Tulkin C katsekontaktia. Maahanmuuttajakuuro asiakas on kommentoimassa väliin jotain asiaa, jota Kuuro Tulkki C alkaa tulkata ottaen katsekontaktin Kuulevaan Tulkkiin 1, mutta lopettaa tulkkaamisen huomattessaan Kuulevan Tulkin 1 käyttävän ”hei kuule”-huomionkiinnittämisviittomaa.

Kuuro tulkki C tulkkaa pienellä viiveellä kuulevan loppupuheenvuoron, eikä maahanmuuttajakuurolla ole sen jälkeen kysyttävää.

6.2 Haastatteluista esiin nousseita tulkkien ajatuksia

Kuuleva Tulkki 2 ja Kuuro Tulkki B keskustelivat ensimmäisen tulkkaustilanteen jälkeen. Kuuro Tulkki B oli sitä mieltä, että Kuulevan Tulkin 2 olisi pitänyt alusta lähtien tilanteessa tulkata suomalaiselle viittomakielelle, josta Kuuro Tulkki B olisi tulkannut kansainväliselle viittomiselle, vaikka Kuuro Asiakas 1 halusikin tilanteessa viittoa suoraan Kuulevalle Tulkille 2. Kuulevan Tulkin 2 mukaan tilanne oli ollut niin yllättävä, ettei hän heti tiennyt, kuinka olisi pitänyt toimia. Kuuleva Tulkki 2 sanoi katsovansa tilanteissa myös Kuuroa Asiakasta 1, sillä hän osaa kansainvälistä viittomista ja saa näin ollen heti käsityksen siitä, mitä on tulossa.

Kuuleva Tulkki 1 sanoo katsovansa yleensäkin reletulkkauksen aikana vain kuuroa tulkkia, sillä jos hän katsoisi myös kuuroa asiakasta, viesti voisi mennä sekaisin. Kuuleva Tulkki 1 tuo myös ilmi, että kyse on työnjaosta, toinen tulkki tulkkaa toiselle asiakkaalle ja toinen toiselle. Markus Aro esittää myös, että olisi selkeämpää, että kuuleva tulkki keskittyisi katsomaan kuuroa tulkkia ja kuulevaa asiakasta ja kuuro tulkki pitäisi katseensa kuurossa asiakkaassa ja kuulevassa tulkissa.

Kuuron Tulkin C mukaan kuulevat tulkit eivät aina tiedä, miten reletulkkaustilanteessa tulisi sijoittua kuuron tulkin kanssa. Kuuron Tulkin C mukaan kuulevat tulkit eivät myöskään aina osaa huomioida lähdetekstin ”syöttämisessä” häntä, vaan viittovat samalla tempolla kuin tavallisissakin tulkkaustilanteissa. Kuuleva Tulkki 1 sanoo huomioivansa kuuron tulkin seuraamalla koko ajan hänen viittomistaan ja jaksottamalla oman tulkkeensa sen mukaan. Jos esimerkiksi kuuro tulkki viittoaa asiakkaalle vielä edellistä asiaa niin hän ”tallentaa” lähdetekstiä muistiinsa ja alkaa viittoa vasta kun kuuro tulkki on valmis vastaanottamaan lisää tekstiä. Tulkkaustilanteen 6 jälkeen molemmat tulkit sanoivat olevansa oikein tyytyväisiä yhteistyön sujuvuuteen. Kuuleva tulkki sanoo, että parhaimmillaan heidän ”aivonsa ovat yhtä”.

Aron mukaan viittomisen rytmityksellä on myös suuri merkitys. Kuulevan tulkin tulisi Aron mukaan tuoda tulkkeessaan ilmi, jatkuuko sama asia vielä, vai alkaako uusi asiakokonaisuus, jotta kuuro tulkki voi myös rakentaa tulkkeensa sen mukaan. Aro toivoisi, että kuuleva tulkki välittäisi lähdetekstin mahdollisimman yksityiskohtaisesti. Hänen mielestään ei haittaa, vaikka kuulevalle tulkille tulisi kielioppivirheitä, vaan ”valmiin paketin” sijaan olisi tärkeämpää syöttää lähdetekstiä mahdollisimman paljon, jotta kuuro tulkki voi itse rakentaa tulkkausensa. Havainnollistavana esimerkkinä Aro tuo esiin lähdetekstin, jossa mainitaan rakennuksessa olevat portaat. Tilanteessa, jossa kuuleva tulkki ei esimerkiksi tiedä tarkalleen, että millaiset portaat ovat kyseessä, ja miten ne sijoittuvat tilassa, olisi parempi, että kuuleva tulkki käyttäisi neutraalia PORTAAT viittomaa, jolloin kuuro tulkki voisi tietäessään sijoittaa portaat itse sen sijaan, että kopioisi kuulevan tulkin tulkkausratkaisun. Toisaalta Aro tuo myös esiin, että tulkkaustilanteessa, jossa asiakkaana on hiljattain Suomeen tullut maahanmuuttajakuuro, jolle pitää selittää perusteellisesti joitakin suomalaisen viittomakie- len viittomia, olisi hyvä jos kuuleva tulkki pystyisi tulkatessaan tiivistämään lähdekielestä viestiä ja varastoimaan sitä muistiinsa niin, että kuurolle tulkille jäisi aikaa kuvai- levaan ja havainnollistavaan viittomiseen. Aro huomauttaa, että tulkkien olisi hyvä sopia molempien toiveista ja tarpeista ennen tulkkaustilannetta, mutta siihen ei aina ole valitettavasti aikaa ja mahdollisuutta. Kuuleva Tulkki 1 sanoo huomioivansa kuu- ron kansainvälisen tulkin kanssa toimiessaan kuuron tulkin viittomalla mahdollisim- man visuaalisesti helpottaakseen kuuron tulkin työtä. Aro sanoo huomioivansa kuu- levan tulkin muun muassa viittomavalinnoissaan. Jos hän tietää jollekin suomen kie- len termille viittomavastineen, hän käyttää sitä, jolloin kuulevan tulkin ei tarvitse pin- nistellä etsiessään sopivaa suomenkielistä ilmaisua.

7 TULOSTEN ANALYSOINTI JA VASTAUKSET TUTKIMUSKYSYMYKSIIN

Opinnäytetyöni tarkoitus oli selvittää, millaista vuorovaikutusta ja yhteistyötä kuulevalla ja kuurolla tulkilla on reletulkkauksilanteessa, jossa asiakkaana on maahanmuuttajakuuro tai ulkomaalainen kuuro. Toisena tavoitteena oli selvittää, mitä kuulevan tulkin olisi hyvä huomioida työskennellessään kuuron tulkin kanssa reletulkkauksilanteessa? Edellisessä kappaleessa olen esittänyt tulkkaustilanteissa havaitsemiani yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen liittyviä asioita sekä haastatteluiden kautta saavutettuja tulkkien ajatuksia. Seuraavaksi tulkiten tutkimustuloksia ja vastaan tutkimuskysymyksiini.

7.1 Vuorovaikutus ja yhteistyö reletulkkauksilanteissa

Tulkkien välillä näkyvin vuorovaikutuksellinen ja yhteistyöhön liittyvä piirre oli tulkkien välinen katseenkäyttö. Reletulkkauksilanteissa, jotka toteutettiin simultaanisti, kuuro tulkki katsoi kuulevaa tulkkia ottaessaan lähdetekstiä vastaan ja tulkatessaan kuuron asiakkaan viittomista aina tulkkauksen lomassa. Simultaanitulkkauksilanteissa kuuleva tulkki katsoi kuuroa tulkkia ja hänen tulkkaustaan ja syötti uutta tulketta sitä mukaan, kun kuuro tulkki oli saanut edellisen asian tulkattua. Konsekutiivitulkkauksessa tulkit katsoivat toisiaan sen ajan, kun olivat saaneet jonkun tietyn asiakokonaisuuden tulkattua.

Katseenkäytöllä saattaa olla merkitystä roolien määrittämisessä. Tulkkaustilanteessa 3, jossa Kuuleva Tulkki 2 katsoi myös Kuuroa asiakasta 1, Kuuro asiakas 1 viittoi välillä suoraan Tulkille 2 ja katsoi hänen viittomistaan ja näin ollen Kuuro Tulkki B ei ollut tilanteessa tasa-arvoisena tulkkina. Tilanteeseen tosin vaikutti varmasti myös se, että Kuuleva Tulkki 2 ja Asiakas 1 olivat entuudestaan tuttuja ja Kuuleva Tulkki 2 on kansainvälisen viittomisen taitoinen. Tapaus oli siinä suhteessa ainutlaatuinen, että läheskään kaikki suomalaisen viittomakielen tulkit eivät osaa kansainvälistä viittomista. Tulkkaustilanteessa 4 Kuuro Tulkki B tulkkasi konsekutiivisti, jolloin Kuulevan Tulkin 2 oli mahdollista katsoa ensin Kuuron asiakkaan 1 viittoma viesti ja sen jälkeen

Kuuron Tulkin B tulkkamana sama viesti. Kuurojen kuntoutussihteerin Mervi Nevalaisen mukaan maahanmuuttajakuurot eivät aina ole varmoja, kumpaa tulkkia heidän tulisi reletulkkauksilanteessa seurata (M. Nevalainen, henkilökohtainen tiedonanto 14.9.2012). Tulkkauksilanteessa 2 Kuuro asiakas 1 siirtyi yllättäen tilanteessa katsomaan Kuulevaa Tulkkia 1. Kuuleva Tulkki 1 piti katsekontaktin tiiviisti Kuurossa Tulkissa A, jolloin Kuuro Asiakas 1 siirsi katseensa takaisin Kuuroon Tulkkiin A. Kuuleva Tulkki 1 ei siis ota katsekontaktia Kuuroon Asiakkaaseen 1. Viittomakieleessä katsekontakti on tärkeää ja näin ollen Kuuro Asiakas 1 ymmärtää siirtää katseensa Kuuroon Tulkkiin A, joka tulkaa hänelle.

Tulkkien sijoittuminen saattoi myös tilanteissa vaikuttaa tulkkien yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen, sillä tulkkien sijoittumisella voidaan tuoda tulkkien roolit paremmin esiin. Tulkkauksilanteessa 3 (Kuva 2), jossa Kuuleva Tulkki 2 ja Kuuro Tulkki B seisovat lähes vierekkäin, Kuuro Asiakas 1 pystyi katsomaan tulkkeja samanaikaisesti. Sen sijaan tulkkauksilanteessa 6 (Kuva 4), jossa Kuuleva Tulkki 1 ja Kuuro Tulkki C ovat sijoittuneet molemmin puolin huonetta niin, että Kuuleva Tulkki 1 seisoo Kuuroon Tulkkiin C päin kääntyneenä ja Kuuro Tulkki C seisoo lomittain maahanmuuttajakuuroihin päin, maahanmuuttajakuurojen on luontevinta katsoa Kuuroa Tulkkia C.

Katseenkäytöllä näyttää olevan merkitystä tulkkien yhteistyön näkökulmasta erityisesti reletulkkauksessa, joka toteutetaan simultaanisti. Tulkkauksilanteissa, joissa kuurot tulkit tulkkasivat simultaanisti, kuulevat tulkit katsoivat kuuroja tulkkeja ja heidän tulkkaustaan ja syöttivät sitä mukaan uutta lähdetekstiä, kun kuuro tulkki oli saanut edellisen asian tulkattua. Tulkkauksilanteissa Kuuleva Tulkki 1 pysäyttää kätensä ilmaan aina jonkun viittoman loppukäsimuotoon odottaakseen, että kuuro tulkki on saanut myös edellisen asian tulkattua ja jatkaa sitten vasta lähdetekstin syöttämistä. Cerney (2004) on jakanut tämänkaltaiset pysäytykset ”ennakkopysäytyksiin” (anticipatory holds) ja ”jälkipysäytyksiin” (residual holds). Cerneyn (2004) tutkimuksessa jälkipysäytyksellä kuvattiin tilanteita, joissa kuuleva tulkki jätti kätensä viittomatilassa sellaiseen käsimuotoon, johon viittoma loppuu odottaen, että kuuro tulkki saa edellisen asian tulkattua. Ennakkopysäytyksellä Cerney viittaa tilanteeseen, jossa kuuleva tulkki on alkamassa tulkata lisää tekstiä kuuroille tulkille, mutta huomattessaan, että ei ole saanut vielä katsekontaktia kuuroon tulkkiin, kuuleva tulkki pysäyttää viittomisen

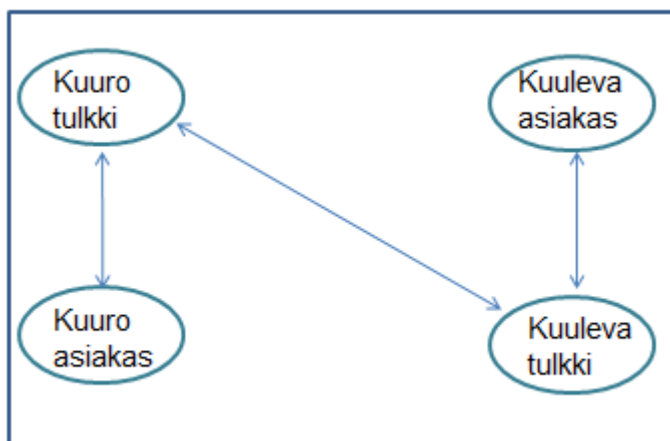
tietyn viittoman alkukäsimuotoon, josta hän jatkaa tulkkausta heti, kun saa katsekontaktin kuuroon tulkkiin uudestaan. (Cerney 2004, 57.)

Havaitsin Kuulevan Tulkin 1 tulkkauksessa useita jälkipysäytyksiä. Sen sijaan ennakkopysäytyksiä en havainnut ollenkaan. Kuuleva Tulkki 1 tosin aloitti yhden lauseen muutaman kerran uudestaan huomatessaan, ettei ollut saanut katsekontaktia Kuuroon Tulkkiin C. Cerneyn (Mt.,57) määrittelemät jälkipysäytykset (residual holds), jolloin kuuleva tulkki jättää kätensä jonkun viittoman loppukäsimuotoon auttavat varmasti myös kuuroa tulkkia saamaan varmuuden siitä, ettei häneltä ole jäänyt välissä näkemättä mitään. Kuuleva Tulkki 1 huomaa myös, että Kuurolta Tulkilta C jää tilanteen kannalta olennainen lukumäärä tulkkaamatta ja hän viittooo sen Kuurolle Tulkille C uudestaan. Kuuleva Tulkki 1 myös ohjailee tilannetta samassa kohdassa. Kun hän huomaa, että Kuurolla Tulkilla C on viive kasvanut, eikä puhujan asiakokonaisuutta ole tulkattu loppuun ja Kuuro Tulkki C on tulkkauksen lomassa tulkkaamassa kuuron asiakkaan kysymystä, Kuuleva Tulkki 1 keskeyttää ”huomionkiinnittämisiivittomalla”, ja viittooo puhujan asiakokonaisuuden loppuun Kuurolle Tulkille C, joka tulkkaa sen maahanmuuttajakuurolle, eikä maahanmuuttajakuurolla ole tämän jälkeen kysyttävää. Näin ollen Kuuleva Tulkki 1 huolehtii siis, että tilanne etenee loogisesti, eivätkä asiakkaat kommentoi ennen kuin tulkkaus on saavuttanut molemmat asiakkaat.

Kuulevan Tulkin 1 nyökkäily näyttää toimivan palautteenantona, sillä hän nyökkäilee tilanteen aikana jatkuvasti Kuuron Tulkin C tulkkauksen aikana ja silloin, kun Kuuro Tulkki C saa jonkun asiakokonaisuuden valmiiksi. Resslerin (1999) tutkimuksessa kuulevan tulkin nyökkäilyn katsotaan toimivan palautteenantona siitä, että kuuro tulkki on ymmärtänyt tulkattavan viestin oikein (Ressler 1999, 90). Tässä tapauksessa nyökkäily saattaa olla palautteenantoa myös siitä, että asiat saadaan tulkattua ja voidaan jatkaa eteenpäin.

7.2 Kuulevalle tulkkille huomioitavaksi

Tämän tutkimuksen perusteella voi sanoa, että kuulevan tulkin olisi hyvä pitää katseensa kuurossa tulkissa (ja kuulevassa asiakkaassa) ja simultaanissa reletulkkauksessa seurata kuuron tulkin tulkkausprosessia uutta lähdetekstiä syöttäessään. Kuulevan tulkin tulisi huomioida kuuron tulkin tulkkausprosessi viittomisensa jaksottamisessa ja syöttää uutta lähdetekstiä sitä mukaan, kun kuuro tulkki on valmis ottamaan lisää lähdetekstiä. Aro mainitsee, että kuulevan tulkin oikeanlainen viittomisen rytmitys on tärkeää, jotta kuuro tulkki tietää, jatkuuko sama asia vielä, vai onko kyseessä uusi asiakokonaisuus. Oikeanlainen rytmitys helpottaa yleisesti ottaen tulkkauksen seuraamista ja simultaanissa reletulkkauksessa sen merkitys varmasti korostuu, kun kuuro tulkki ottaa viestiä vastaan ja tulkkaa sitä samanaikaisesti eteenpäin.

Kuva 5. Tulkkien sijoittumisesta. (muokattu Napier ym. 2006, 145)

Olen hahmotellut Napierin ym. (2006, 145) kuvion (Kuva 5) mahdollisesta tulkkien sijoittumisesta reletulkkaustilanteessa. Sijoittumisen kannalta on luonnollisesti tärkeää, että kuurolla tulkillä on suora näköyhteys kuuroon asiakkaaseen. Kuulevan tulkin tulisi sijoittua niin, että hänellä on suora näköyhteys kuuroon tulkkiin. Sijoittumalla kuuroa tulkkia vastapäätä kuulevan asiakkaan lähelle ja pitäen katsekontaktin kuurossa tulkissa (ja kuulevassa asiakkaassa), kuuleva tulkki voi selkeyttää rooleja eli kuka tulkki on ketäkin asiakasta varten tilanteessa.

Napier ym. (2006) esittävät, että kuulevan ja kuuron tulkin olisi hyvä sopia tulkkaustilannetta ennen, millä tavalla kuuro tulkki haluaa vastaanottaa lähdetekstiä kuulevalta tulkilta (Napier ym. 2006, 145). Aro tuo esille haluavansa mahdollisimman yksityiskohtaisen tulkkauksen alkuperäisestä viestistä kuulevalta tulkilta, jotta voi itse vapaasti rakentaa tulkkauksensa. Tosin asiakkaasta riippuen, on Aron mukaan joissakin tilanteissa hyvä, että kuuleva tulkki tiivistää lähdekielisen viestin niin, että kuurolle tulkille jää enemmän aikaa muotoilla viesti asiakkaalle sopivaan muotoon. Kuuleva Tulkki 1 sanoo huomioivansa kuuron kansainvälisen tulkin viittomalla mahdollisen visuaalisesti helpottaakseen kuuron tulkin tulkkausprosessia kansainväliselle viittomiselle. Erilaiset näkemykset ja lähtökohdat huomioon ottaen reletulkkauksessa olisi erityisen tärkeää, että tulkit ehtisivät valmistautumaan tilanteeseen ainakin selvittämällä, millä tavalla kuulevan tulkin olisi kulloisessakin tulkkaustilanteessa järkevintä syöttää lähdetekstiä.

8 POHDINTA

Tässä luvussa pohdin ensin tutkimuksen onnistumista ja luotettavuutta. Lopuksi teen yhteenvedon ja johtopäätöksiä ja tarkastelen tutkimusta laajemmassa kontekstissa. Esitän myös jatkotutkimusehdotuksia.

8.1 Tutkimuksen onnistuminen ja luotettavuus

Tutkimuksessani onnistuin saamaan vastauksia tutkimuskysymyksiini. Tähän varmasti vaikutti se, että havainnoimalla saadaan välitöntä tietoa todellisuudesta. Koska tutkimukseni kohteena oli tulkkien välinen vuorovaikutus ja yhteistyö, pystyin havainnoimalla aitoja tilanteita saamaan todenmukaista tietoa. Toisaalta havainnoinnin riskinä voi olla se, että havainnoija saattaa sitoutua emotionaalisesti tutkittavaan tilanteeseen, jolloin tutkimuksen objektiivisuus kärsii. (Hirsjärvi ym. 2003, 202.) Tässä tapauksessa siis omat tuntemukseni ja mielenkiinnon kohteeni ovat saattaneet vaikuttaa tutkimustuloksiin tiedostamattani. Lisäksi havainnoinnissa käytetään usein rinnakkaishavainnoijaa (kaksi toisistaan riippumatonta havainnoijaa) (mt., 203). Tutkimuksessani havainnointi perustuu vain minun omiin havaintoihini. Olen dokumentoinut tilanteet, ja näin ollen olen siis voinut tehdä perusteellisen analyysin aineistosta palaamalla siihen lukuisia kertoja uudelleen. Sain myös haastatteluiden kautta tukea havainnoilleni.

Tutkimukseni luotettavuutta heikentää se, että en epähuomiossani kirjannut tarkkoja haastattelukysymyksiä ylös haastattellessani Markus Aroa. Haastatteluiden teemoja ja kysymyksiä olin miettinyt etukäteen, mutta ne muuttuivat jossain määrin haastattelutilanteissa. Hahmottelin haastattelukysymykset jälkeinpäin uudestaan, mutta voi olla, että esitin ne tilanteessa hieman eri tavalla.

Jälkeinpäin ajatellen, olisin voinut toteuttaa tutkimukseni niin, että olisin käynyt kuvaamani tulkkauksilanteet tulkkien kanssa läpi, jolloin tulkit olisivat voineet reflektoida toimintaansa ja kertoa, mikä heidän mielestään oli tilanteessa toimivaa ja mikä ei.

Näin ollen tilanteessa olisi voinut syntyä hedelmällinen keskustelu ja tulkit olisivat voineet tehdä välittömiä huomioita toiminnastaan. Keskityin tutkimuksessani haastattelemaan kuulevaa tulkkia, jolla oli melko paljon kokemusta reletulkkauksesta kuuron kansainvälisen tulkin kanssa. Olisin voinut haastatella myös kuulevaa tulkkia, jolla ei ollut aiempaa kokemusta reletulkkauksesta, hänen ensimmäisestä reletulkkaukokemuksestaan. Ylipäättään olisin voinut toteuttaa haastattelut järjestelmällisemmin ja haastatella jokaista tulkkia.

8.2 Lopuksi

Opinnäytetyöni keskiössä oli kuulevan ja kuuron tulkin välinen vuorovaikutus ja yhteistyö reletulkkauksitilanteissa. Alkuperäinen ja työn tilaajan eli Kuurojen Liiton kanssa sopimani tavoite oli selvittää reletulkkauksen toimivuutta maahanmuuttajakuuroille tulkkauksessa. Opinnäytetyötäni varten tarjoutui kuitenkin mahdollisuus päästä havainnoimaan ja kuvaamaan kansainväliseen tapahtumaan reletulkkauksitilanteita, joissa asiakkaana oli ulkomaalaisia kuuroja. Vaikka reletulkkauksitilanteet maahanmuuttajakuuroille ovat yleisempiä, oli kansainvälinen tapahtuma tulkkien yhteistyötä ja vuorovaikutusta tutkittaessa oiva mahdollisuus, sillä pääsin kuvaamaan useiden tulkkiparien toimintaa. Toisena aineistonkeruumenetelmänä käytin teemahaastattelua. Kolmesta kuulevasta tulkista kaksi olivat kansainvälisen viittomisen taitoisia, mikä varmasti osaltaan vaikutti tutkimustuloksiin. Lisäksi toisella tulkilla oli melko paljon kokemusta kuuron kansainvälisen viittomisen tulkin kanssa toimimisesta ja hänelle oli selvästi muodostunut tiettyjä yhteistyöstrategioita.

Tutkimukseni tuloksista ilmeni, että kuulevan ja kuuron tulkin välillä katseenkäyttö on osa vuorovaikutusta ja yhteistyötä. Simultaanissa reletulkkauksessa kuuleva tulkki katsoi lähdetekstiä syöttäessään kuuroa tulkkia, joka tulkkasi viestiä samanaikaisesti kuurolle asiakkaalle. Kuuleva tulkki, jolla on eniten kokemusta reletulkkauksesta kuuron kansainvälisen viittomisen tulkin kanssa, seurasi kuuron tulkin tulkkausprosessia ja pysäytti välillä kätensä ilmaan jonkun viittoman loppukäsimuotoon, odottaakseen, että sai taas katsekontaktin kuuroon tulkkiin, jolloin kuuleva tulkki pystyi syöttämään lisää lähdetekstiä. Kyseinen kansainvälisen viittomisen taitoinen kuuleva tulkki myös

nyökkäili palautteenomaisesti kuuron tulkin tulkkauksen aikana ja välillä, kun joku asiakokonaisuus saatiin tulkattua. Kuuleva tulkki huolehti myös, että kaikki tuli tulkattua. Reletulkkauksessa kuulevalla tulkilla on siis mahdollisuus nähdä tulkkeensa uudelleen tulkattuna ja kuuron tulkin viittomista seuratessaan huolehtia, että asia tulee tulkattua niin kuin puhuja on sen tarkoittanut (Egnatovitch 1999, 6). Kansainvälisen viittomisen taidosta on varmasti hyötyä kuulevalle tulkille kuuron kansainvälisen tulkin kanssa toimiessaan, jotta kuuleva tulkki pystyy refleктоimaan kuuron tulkin tulkkauksista.

Tutkimuksen toisena tavoitteena oli selvittää, mitä kuulevan tulkin olisi hyvä huomioida reletulkkauksilanteessa kuuron kansainvälisen tulkin kanssa. Aron mukaan kuulevan tulkin olisi hyvä tilanteessa keskittyä katsomaan kuuroa tulkkia ja kuulevaa asiakasta ja kuuron tulkin puolestaan kuulevaa tulkkia ja kuuroa asiakasta. Tämä näytti toimivan hyvin tilanteissa, joissa kuulevat tulkit keskittyivät katsomaan kuuroa tulkkia. Lisäksi tutkimuksessa ilmeni, että kuulevan tulkin on hyvä huomioida kuuron tulkin tulkkauksprosessi uutta lähdetekstiä syöttäessään. Tulkkien tulisi sijoittua niin, että heillä on suora näköyhteys toisiinsa ja omiin asiakkaisiinsa ja sijoittumisratkaisuilla tulkkien roolit voivat tulla paremmin esiin. Tulkkien olisi myös hyvä valmistautua yhdessä tulkkauksilanteeseen ainakin sopimalla, millä tavalla kuuro tulkki haluaa vastaanottaa lähdetekstiä, ja mikä on tilanteen kannalta järkevin tapa.

Tutkimuksessani keskityin yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen tulkkauksilanteessa kuulevan tulkin näkökulmasta. Aron haastattelussa kävi ilmi, että Aro huomioi kuulevan tulkin muun muassa etsimällä suomen kielen termeille tietämiään viittomavastineita, helpottaakseen näin kuulevan tulkin tulkkauksprosessia. Kuurojen Liiton Viittomakielisen TV:n kuuron tulkin Rehnin haastattelussa Rehn kertoo auttavansa kuulevaa tulkkia syöttämällä hänelle viittomia, silloin kun huomaa, että kuuleva tulkki ”hakee” jotain viittomaa. Rehn kertoo myös haastattelussa ohjaavansa kuulevia tulkkeja reletulkkauksilanteissa. (Kuurojen Liitto ry 2012.) Tulkkauksilanteissa luonnollisesti molemmat tulkit edesauttavat toistensa työskentelyä.

Opinnäytetyössäni en tutkinut ulkomaalaisten kuurojen tai maahanmuuttajakuurojen näkemyksiä ja kokemuksia reletulkkauksesta. Yksi jatkotutkimusaihe voisikin olla re-

letulkkauksilanteiden tutkiminen asiakkaiden näkökulmasta. Jatkossa voisi myös tehdä vertailevaa tutkimusta ja verrata suomalaisen kuulevan ja kuuron tulkin yhteistyötä ja valmistautumista kokeneen englantilaisen tai amerikkalaisen kuuleva-kuuro - tulkkiparin toimintaan.

Työni tilaaja olisi toivonut, että olisin opinnäytetyössäni selvittänyt myös, millaisissa muissa tilanteissa reletulkkauksista voitaisiin hyödyntää. Valitettavasti opinnäytetyöni puitteissa se ei toteutunut, sillä tutkimukseni olisi paisunut liian laajaksi. Jatkossa voitaisiin tutkia, millaisissa tilanteissa reletulkkauksista voisi hyödyntää tulevaisuudessa Suomessa. Kuten tuon tutkimukseni tietoperustassa esiin, kuurojen tulkkien työnkuva on muun muassa Yhdysvalloissa huomattavasti laajempi kuin Suomessa. Parhaan mahdollisen tulkkauksen laadun ja saavutettavuuden näkökulmasta voisi selvittää, voisiko kuuroja tulkkereja hyödyntää myös tulkkauksilanteissa, joissa suomalaisella kuurolla on esimerkiksi kielellisiä erityistarpeita, mikä aiheuttaa kuulevalle tulkkille haasteita tulkkauksilanteessa. Olisi myös mielenkiintoista selvittää, kuinka paljon reletulkkauksista käytetään maahanmuuttajakuuroille tulkkauksessa, ja kuka voi päättää reletulkkauksen tarpeellisuudesta. Sandholm kehottaa kuulevia tulkkereja pyytämään rohkeasti välityksestä kuuroa tulkkiparia tilanteisiin, joissa asiakkaana on suomalaista viittomakieltä taitamaton kuuro (Halkosaari 2013, 11). Työskennellessään kuuron tulkkiparin kanssa, kuuleva tulkki voi havainnoimalla kuuron tulkin tulkkauksista, oppia ja saada eväitä myös omaan tulkkaukseensa (Napier ym. 2006, 146). Varsinkin reletulkkauksilanteet, jotka toteutetaan konsekutiivisesti, ovat varmasti oivia oppimistilanteita kuulevalle tulkkille havainnoida kuuron kansainvälisen viittomisen tulkin visuaalisia tulkkauksratkaisuja.

Opinnäytetyöstäni on varmasti hyötyä työn tilaajalle eli Kuurojen Liitolle, sillä työni tuo tietoa maahanmuuttajakuuroille käytetystä tulkkauksimuodosta, reletulkkauksesta. Kuurojen Liitto toimii kuurojen etujärjestönä ja liiton tavoitteena on taata kuuroille tasavertainen mahdollisuus yhteiskunnassa toimimiseen ja sen mahdollistaa ennen kaikkea toimiva ja laadukas tulkkauksipalvelu. Tutkimukseni kautta alalla toimivat tulkit ja tulkkiopiskelijat voivat saada tietoa ja työkaluja reletulkkauksilanteissa toimimiseen. Työstäni voivat hyötyä myös kuurosokeiden tapahtumissa reletulkkauksista tekevät tulkit. Kuurojen Liitto on kansainvälisestikin aktiivinen toimija, ja koska kuulevien ja kuu-

rojen tulkkien yhteistyön merkitystä on alettu kansainvälisellä tasolla korostaa, on aihetta syytä tuoda näkyviin ja tutkia reletulkkauksen mahdollisuuksia myös Suomessa. Opinnäytetyöni voi toimia niin ikään alkusysäyksenä reletulkkauksen mielenkiintoiseen maailmaan.

Nigel Howardin (2013) mukaan tulkattava viesti voi kahden tulkin prosessoimana yhteisymmärryksen kautta saavuttaa tarkemman vastaavuuden kohdekielessä. Näin ollen kuuleva ja kuuro tulkki voivat yhteistyössä tarjota kohdekieliselle vastaanottajalle mahdollisimman ymmärrettävän ja tarkan tulkkeen. Howardia lainatakseni, toisen ihmisen ajatuksia tulkittaessa ”kaksi päätä on parempi kuin yksi”. (Howard, 2013.)

LÄHTEET

- Aro, Markus 2006. Kuurot ja kuulevat yhdessä viittomakielisessä työyhteisössä. Kielisilta 3/2006, 17.
- Bienvenu, M. & Colonomos, Betty 1992. Relay interpreting in the 90's. Teoksessa Swabey, Laurie(toim.). The Challenge of the 90's: New Standards in Interpreter Education, Proceedings of the Eight National Convention of the Conference of Interpreter Trainers. United States: Conference of Interpreter Trainers, 68-80. Viitattu 20.2.2013. <http://www.diinstitute.org/wp-content/uploads/2012/07/Bienvenu.pdf>
- Boudreault, Patrick 2005. Deaf interpreters. Teoksessa Janzen, Terry (toim.) Topics in Signed Language Interpreting. Theory and practice. Amsterdam: John Benjamins, 323-355.
- Cerney, B. 2004. Relayed interpretation from English to American Sign Language via a hearing and a deaf interpreter. Unpublished doctoral dissertation, Union Graduate Institute. Viitattu 24.4.2013. <http://www.handandmind.org/CerneyDissertation.pdf>
- Cokely, Dennis 1992. Interpretation: A Sociolinguistic model. Burtonsville: Linstok Press.
- Egnatovitch, Reginald J. 1999. Certified Deaf Interpreter WHY. RID Views 16 (10). Viitattu 19.4.2013. <http://www.diinstitute.org/wp-content/uploads/2012/07/Egnatovitch.pdf>
- Euroopan komissio 2013. Tietoa Euroopan komissiosta. Pääosastot ja yksiköt. Tulkkaus (SCIC). Konferenssitulkki kieliyhdistelmät. Viitattu 27.4.2013 http://ec.europa.eu/dgs/scic/what-is-conference-interpreting/relay/index_fi.htm
- European Forum of Sign Language Interpreters 2013. Events. Efsli Schools. Autumn school 2012. Viitattu 12.1.2013. <http://efsli.org/events/efsli-schools/autumn-school-2012/>
- Forestal, Eileen 2005. The Emerging Professionals: Deaf Interpreters and Their Views and Experiences on Training. Teoksessa Marschark, Marc & Peterson, Rico & Winston, Elizabeth A. (toim.) Sign Language Interpreting and Interpreter Education. Directions for research and practice. Oxford: Oxford University Press, 235-258.
- Halkosaari, Liisa 2013. Vapaa-ajan tulkista tuli kv-tulkki. Kielisilta 1/2013, 10.
- Hannola, Terja & Ala-Sippola, Sanna 2010. Kansainvälistä menoa kotikentällä. Kielisilta 3/2010, 14.
- Harmer, Jacolyn 2007. Relay interpretation: A preliminary study. Teoksessa Pöckhacker, Franz & Jakobsen, Arnt Lykke & Mees, Inger M. (toim.) Interpreting Studies and Beyond. A Tribute to Miriam Shlesinger. Copenhagen Studies in Language julkaisu 35.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2003. Tutki ja kirjoita. 10.painos. Helsinki: Tammi.

- Howard, Nigel 2013. Street Leverage. Viitattu 19.4.2013.
<http://www.streetleverage.com/2013/04/nigel-howard-deaf-interpreters-the-state-of-inclusion/>
- Humphrey, Janice H. & Alacorn, Bob J. 2007. So You Want to be An Interpreter? An introduction to Sign Language Interpreting. 4.painos. Seattle: H & H.
- Hytönen, Niina & Rissanen, Terhi 2006. Käden käänteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Finn Lectura.
- Jokinen, Markku 2008. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen viittomakielen lautakunnan 37. kokouksen pöytäkirja 29.1.2009. Kuurojen Liitto ry:n lausunto oikeusministeriölle viittomakieltä koskevista kielioloista. Viitattu 21.4.2013.http://www.kotus.fi/files/1241/Kokous_37-290109.pdf
- Jokinen, Markku 2010. Kuurojen Liitto ry:n lausunto Hallituksen esitysluonnokseen Eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä. Viitattu 19.4.2013. <http://www.kl-deaf.fi/Page/a8d0dc06-2490-49cf-bd5c-dc965c86129c.aspx?groupId=93df37e8-1330-4cf2-b7c4-4fe0568ef035&announcementId=d173ab75-cad5-41b9-98da-f68ab3286c70>
- Judicial Council of California 2010. Recommended Guidelines for the Use of Deaf Intermediary Interpreters. San Francisco: Judicial Council of California. Viitattu 28.4.2013 <http://www.diinstitute.org/wp-content/uploads/2012/07/DI-Court-Guide.pdf>
- Kielikone 2013. Relay. Viitattu 23.4.2013
<http://mot.kielikone.fi.ruka.humak.edu:2048/mot/humak/netmot.exe>
- Kiviniemi, Kari 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 70-85.
- Kokkonen, Anni. Reletulkkaus maahanmuuttajakuurolle – Viittomakielentulkkiensa ajatuksia ja kokemuksia reletulkkauksen toimivuudesta maahanmuuttajakuurolle tulkatussa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Perustutkinnon opinnäytetyö.
- Kuurojen Liitto ry 2012. Viittomakielinen TV. Viittomakielentulkki 2.osa. Viitattu 21.11.2012. http://www.kl-deaf.fi/nettitv/Viittomakielentulkki_2.osa
- Kuurojen Liitto ry 2013. Kuurojen Liitto. Viitattu 20.1.2013. http://www.kl-deaf.fi/fi-FI/Kuurojen_Liiton_toiminta/
- Kuusinen, Evelina 2011. Viittomakielen asioimistulkkiensa ammatillinen osaaminen ja viittomakielialan muuttuvat tulkkausvaatimukset. Tapaus Tulke Oy:n koulutus-suunnitelma. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ylemmän ammattikorkeakoulu-tutkinnon opinnäytetyö.
- Laine, Markus & Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka (toim.) 2007. Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudeamus.
- Laurén, Sirpa 2006. Kielen sisäinen tulkkaus. Teoksessa Hytönen, Niina & Rissanen, Terhi (toim) Käden käänteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Finn Lectura, 199-225.

- Morgan, Pamela & Adam, Robert 2012. Deaf Interpreters in Mental Health Settings. Some Reflections on and Thoughts about Deaf Interpreter Education. Teoksessa Swabey, Laurie & Malcolm, Karen (toim.) In our hands. Educating Healthcare Interpreters. Washington D.C.: Gallaudet University, 190-208.
- Napier, Jemina 2007. Cooperation in interpreter-mediated monologic talk. Teoksessa Discourse & Communication Van Dijk, Teun A (toim). Sage Publications. Viitattu 27.4.2013 <http://dcm.sagepub.com/content/1/4/407.abstract>
- Napier, Jemina & McKee, Rachel & Goswell, Della 2006. Sign Language Interpreting. Theory & practice in Australia & New Zealand. Sydney: The Federation Press.
- Napier, Jemina 2002. Sign language interpreting. Linguistic coping strategies. Gloucestershire: Douglas McLean.
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Registry of Interpreters for the Deaf 2013. Education & Certification. Viitattu 23.1.2013 http://rid.org/education/edu_certification
- Ressler, Carolyn.I 1999. A Comparative analysis of a direct interpretation and an intermediary interpretation in American sign language. Journal of Interpretation, 1999, 71-102. Viitattu 24.4.2013 http://www.diinstitute.org/wp-content/uploads/2012/07/Ressler_19991.pdf
- Roy, Cynthia 2000. Interpreting as a Discourse Process. Oxford: Oxford University Press.
- Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.
- Salmi, Eeva & Laakso, Mikko 2005. Maahan lämpimään. Suomen viittomakielisten historia. Helsinki: Kuurojen Liitto ry.
- Salmi, Eeva & Martikainen, Liisa 2011. Tulkkauksen koulutus Suomessa. Sarja F. Katsauksia ja aineistoja 2. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 4.1.2013. <http://www.humak.fi/sites/default/files/liitteet/humak-tulkkauksen-koulutus-suomessa-2011.pdf>
- Saresvuo, Johanna & Ojanen, Sirkka-Liisa 1988. Tulkin käsikirja. Helsinki: Gaudeamus.
- Sipronen, Suvi 2012. "Siinä on tulkilla työsarkaa"! Viittomakielen tulkkien ja kuurojen maahanmuuttajien ajatuksia tulkkauksilanteista. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.
- Suomen Kuurosokeat ry. Materiaalipankki. Tulkkauksen lajit. Viitattu 17.4.2013. http://www.kuurosokeat.fi/materiaalipankki/oppaita_verkossa/tulkkipalveluopas/7_tulkki_ja_hanen_tehtavansa/71_tulkkauksen_lajit/
- Suomen Viittomakielen Tulkit ry. Viittomakielen tulkit. Viitattu 18.1.2013. <http://www.tulkit.net/viittomakielen-tulkit-suomessa/>
- Supalla, Ted & Webb, Rebecca 1995. The Grammar of International Sign: A New Look at Pidgin Languages. Teoksessa Emmorey, Karen & Reilly, Judy (toim.). Language, gesture and space. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates, 333-352.

Tommola, Jorma 2006. Tulkkaus kognitiivisesta näkökulmasta. Teoksessa Hytönen, Niina & Rissanen, Terhi (toim.) Käden käänteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa ja käytäntöä. Helsinki: Finn-Lectura.

Vilkka, Hanna 2007. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

Walker, John 2009. Interpreting, the third language, and it's dynamics. Teoksessa Onno A., Crasborn & Lianne van Dijiken 2009 (toim.) Efsli 2008 conference proceedings. Third language interpreting. European Forum of Sign Language Interpreters, 54-60.

LIITTEET

Liite 1 – Kuvauslupa kansainvälisessä tapahtumassa

Annan luvan Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelija Reetta Eklundille nauhoittaa toimintaani ja havainnoida tulkkien välistä yhteistyötä kansainvälisessä kuurojen tapahtumassa tulkkauksen yhteydessä ajalla __ __-__ __.2012. Luvan ehdot ovat seuraavat:

Nauhoitteita käytetään Reetta Eklundin opinnäytetyön aineistona. Tutkimukseen osallistuvien tietosuoja turvataan muuttamalla nimet ja muut tunnistamisen mahdollistavat tiedot julkaistavassa tutkimusmateriaalissa. Aineisto tuhoetaan opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

Helsingissä__ / __ 2012

Allekirjoitus ja nimen selvennys

Liite 2 – Kuvauslupa maahanmuuttajakuuroille tulkkaustilanteessa

Annan luvan Humanistisen ammattikorkeakoulun viittomakielen tulkkiohjaaja Reetta Eklundille nauhoittaa tänään __.__.2012 tulkkaustilanteen, jossa toimin tulkkina. Luvan ehdot ovat seuraavat:

Nauhoitteita käytetään Reetta Eklundin opinnäytetyön aineistona. Tutkimukseen osallistuvien tietosuoja turvataan muuttamalla nimet ja muut tunnistamisen mahdollistavat tiedot julkaistavassa tutkimusmateriaalissa. Aineisto tuhoetaan opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

Helsingissä__ / __ 2012

Allekirjoitus ja nimen selvennys

Liite 3 – Teemahaastattelun kysymykset jälkeensä hahmoteltuna

- ❖ Kuurojen tulkkien työnkuva Suomessa
- ❖ Yhteistyö kuulevan tulkin kanssa
 - Mitä haasteita?
 - Mitä kuulevan tulkin tulisi huomioida reletulkkauksessa?
 - Mitkä asiat vaikuttavat yhteistyön sujuvuuteen?
 - Mitkä ovat tulkkien roolit ja vastuut?

Liite 4 – Teemahastattelun lupa

Annan luvan Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelija Reetta Eklundille käyttää nauhoitettua kuuroja tulkkeja ja reletulkkausta käsittelevää teemahaastattelua 22.1.2013 opinnäytetyön tutkimusaineistona. Luvan ehdot ovat seuraavat:

Nauhoitteita käytetään Reetta Eklundin opinnäytetyön aineistona. Haastateltavan henkilöllisyys käy ilmi julkaistavassa tutkimusmateriaalissa. Nauhoitettu aineisto tuhotaan opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

Helsingissä _ / _ 2013

Allekirjoitus ja nimen selvennys